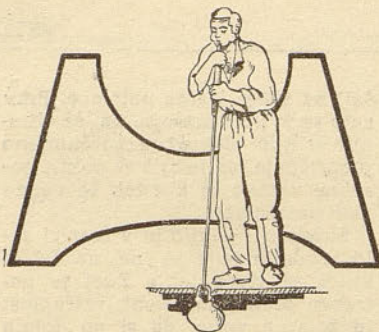

Stavke

Uredniški odbor: Matija Koritnik, Sihur Erna, Tržan Vera, Rudi Kirhmajer, Viktor Racki, Adi Zaletel, Jože Gerhard, Premec Jože, Bezgovšek Anton. Odbor za informacije: Savič Momir, predsednik, Vidovič Franc, Marcen Alojz, Korbar Heda, Dremel Karl, Gornik Slavko, Racki Viktor, Koritnik Matija, Kirhmajer Rudi. Odgovorni urednik: Gerhard Jože. Uredništvo in uprava: Steklarna Hrastnik. Izhaja vsakega 5. v mesecu. Naslov: »Stavke« glasilo kolektiva Steklarne Hrastnik, tel. 814-622 — interno 63. Tisk in klišej AERO kemična in grafična industrija. Casopis oproščen davka (St. 421-1/72).

GLASILO KOLEKTIVA STEKLARNE HRASTNIK

Leto XIV.

Hrastnik, 5. 10. 1978

Št. 10

50. obletnica stavke steklarjev 42. obletnica mladinske stavke

Letos je preteklo že 72 let od ustanovitve prve razredne strokovne organizacije steklarjev v Hrastniku, 50 let od velike generalne stavke steklarjev Jugoslavije in 42 let od zmagovite borbe steklarske mladine v Hrastniku.

Torej kar trije važni in svetli jubileji, do katerih res ne moremo

biti brezbrizni že z ozirom na to, v kakšnih ugodnih pogojih živimo mi danes in pod kakšnimi pogoji so se morali boriti za uveljavljanje svojih pravic naši steklarji v predhodnem obdobju.

Zato naj ne bo odveč, če ob tej priliki sežemo malo globlje v našo bogato zgodovinsko zakladnico z

namenom, da osvežimo spomine tako na preteklo obdobje, kot na dogodke slavnih borb, ki so jih bojevali naši vrli in hrabri steklarji v Hrastniku in Jugoslaviji.

Med nami še vedno živijo ljudje, ki misjilo, da je vse tisto, kar danes premoremo in tudi imamo, prišlo samo ob sebi, ne da bi pri tem sploh pomislili s kakšnimi težavami in s kolikšnimi borbenimi podvigi so bile izbojevane pravice, ki jih sedaj uživamo vsi.

O vsem tem naj vam zdaj verno priča zgodovina sama, zgodovina, ki jo je porodila borba za zakletimi sovražniki delavskega gibanja.

Zgodovina nastaja vedno le tam, kjer se zberejo, delajo in živijo ljudje. Ker pa so se naši predniki steklarji že v predhodnem obdobju začeli zgrinjati prav na tem hrastniškem območju, nam narekuje nujna dolžnost, da podamo tudi kratek oris o nastanku in razvoju industrije v Hrastniku.

ga premoga vzdolž cele doline. Te kopice premoga pa so nehote padle v oči ml. Heiderju, ki je prav takrat tvorno deloval pri gradnji železnice Dunaj—Trst. Heiderju, ki je bil posebni izvedenec za gradnjo železniških mostov pa ni bilo neznano kakšne vrednosti predstavlja ta okoli ležeč premog. O tem je nemudoma obvestil svojega očeta E. Heiderja, lastnika glažute v Jurklostru.

E. Heider st., ki je bil prej ravnatelj Liovega arzenala v Trstu, je bil že leta 1856 kupil od Tržaške premogokopne družbe del bivšega Peklarjevega posestva na desnem bregu potoka Bobna. Pri svojem ogledu v Hrastniku pa je še kupil parcelo od M., Šoparja ki je ležala na levem bregu potoka. Ta del se je imenoval »Pekel«. Toda to Heiderja ni motilo, da ne bi ravno tja v podbreg postavil svojo glažuto.

Heider je vse dobro in umno načrtoval, ko je bil postavil glažuto

Ob proslavi 50-letnice velike steklarske stavke

Hrastnik se te dni spominja revolucionarnega boja svojih steklarjev, ki so pred 50 leti stali na čelu borbe vseh steklarjev, v stari Jugoslaviji, za svoje osnovne pravice.

Bilo je leta 1928. Takrat je bila buržoazija, s kraljem in policijo na čelu, v najširši ofenzivi proti političnim in socialnim pravicam delavskega razreda. Tudi steklarjem je grozilo skrajno poslabšanje delovnih pogojev in njihovih zaslužkov.

Njihova delavska revolucionarna zavest je bila v tem času že močno okrepljena, trdna, imeli so bogate izkušnje in zavedali so se, da se lahko branijo le z odločnim odporom, združeni v veliki solidarnosti.

Vsa pogajanja z lastnikom vseh steklarn Jugoslavije so propadla, zato so tudi oni 28. junija 1928 začeli z dobro organiziranim štrajkom v vseh steklarnah istočasno. Hrastnik pa je bil tisti, kjer je padla odločitev za stavko, tu se je tudi kazala največja pripravljenost za stavko.

Teško si je danes, v svobodi, po petdesetih letih predstavljati, kako veliko odgovornost so si naložili organizatorji, ki so pripravljali štrajk, posebno še zato, ker je bila oblast in policija popolnoma na strani lastnika tovarn. Poleg glavnega stavkovnega odbora so bili takoj organizirani taki odbori tudi v vsaki tovarni posebej. Osnovna značilnost za razpoloženje steklarjev vseh tovarn je bila velika enotnost in odločenost vztrajati do zmage, pri vseh brez drobnih političnih interesov. Tako vzdušje je bilo doseženo tudi zaradi velike požrtvovalnosti in borbenosti takratnih članov in simpatizerjev Komunistične partije, ki so jim sledili tudi drugi.

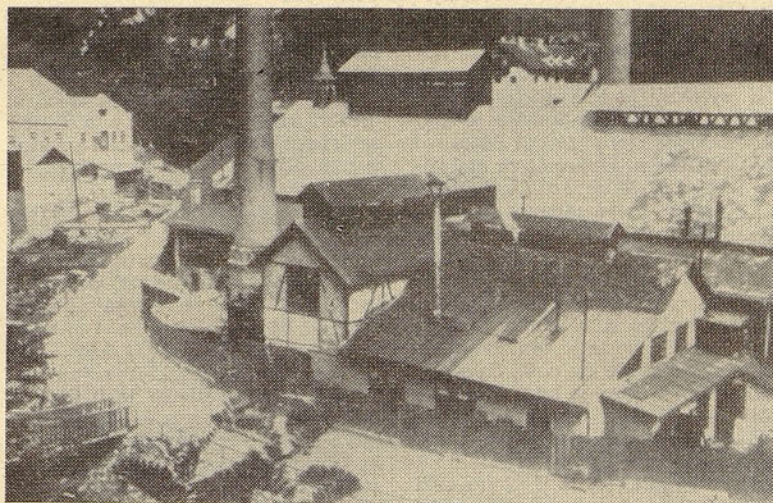
Kako zagrizena in neizprosna je bila ta borba za pravice steklarjev, nam dokazuje tudi dejstvo, da je stavka trajala do 28. oktobra, to pa je pomenilo štiri mesece stradanja in živčne napetosti za stavkajoče in njihove družine.

Stavka se je končala z zmago steklarjev. To je pomenilo v takratni situaciji triumf in zmago delavcev v dolgi verigi političnega in socialnega zatiranja delavcev.

Ob 50-letnici stavke steklarjev Jugoslavije pa Hrastnik proslavlja letos tudi 42-letnico mladinske stavke v Steklarni Hrastnik. Tudi ta stavka je še danes vredna posebne pozornosti, saj je bil to edinstven primer v takratni Jugoslaviji, ko so mladi delavci v takratni steklarni, organizirani v posebni sindikalni sekciji, pod vodstvom Komunistične mladine v mesecu juliju 1936, za dva dni zasedli steklarno in tako vztrajali, dokler ni bilo ugodno njihovim zahtevam.

Proslava obeh obletnic bo v soboto dne 7. oktobra 1978 ob 10. uri na dvorišču Steklarne Hrastnik, s kulturnim programom. Vabljeni vsi.

V nadaljevanju sledi širši opis dogodkov v spodnjem Hrastniku v letih pred vojno in sicer po spominu organizatorjev teh stavk tov. Vilija Maurerja in Ivana Ranzingerja.

Pogled na steklarno leta 1924

Pred dobrimi 120. leti je bil Hrastnik, ki ga danes poznamo, še povsem pust in neobljuden kraj. Po njem še ni tekla cesta in gozdovi so segali do potoka Bobna, ki si je šumljajoče utiral pot skozi ozko in vijugasto dolino do izliva v reko Savo.

V tistem času pa je že obstajal rudnik in v njem so že nekaj deset let kopali premog. Ker pa je imel rudnik zaradi slabih prometnih povezav zelo velike težave z odpremo odvečnega premoga v odročne kraje, so ležale kopice raztresene-

tik strmega brega. Tu je bila najbližja povezava z železnico, zato je odprti prostor lahko uporabljal za stanovanjske hiše svojih steklarjev.

Heider je začel svojo glažuto graditi že leta 1858 in jo je dogradil v letu 1859. Še istega leta je Heider preselil v Hrastnik vse tovarniške naprave Jurkloštrske glažute s svojimi steklarji in brusilci vred. Glažuta je začela še istega leta z obratovanjem.

Z dograditvijo glažute, pa sovpada tudi datum prihoda v Hrastnik

tržaških industrijalcev Franca in Jurija Goslehta, ki sta z razliko enega leta dogradila tovarno kemičnih izdelkov na zgornjem prostoru Peklarjevega posestva.

Ker pa je v resnici tovarna kemičnih izdelkov začela z obratovanjem 1860. leta je naša domneva, da je glažuta pričela leto poprej z obratovanjem, utemeljeno.

Kot Heider sta tudi brata Gosleht prav dobro vedela, da je za industrijo premog zelo velikega pomena. Predvsem se je tega globoko zavedal Heider, ki mu ni bilo neznano, da so z odkritjem premoga gozdne glažute, ki se kurijo svoje talilne peči z drvni, obsojene na smrt. Torej premog je v resnici pogojeval industrijo.

Heider je gojil zelo velike upe v uspeh svoje glažute. Toda v teh zamislih se je tudi motil. Ni vse teklo po njegovih zamislih in javljale so se težave, s katerimi ni računel. Največje težave in preglavice pa so mu povzročali njegovi steklarji, ker se niso hoteli na tem mestu ustaliti.

šali na svoje lastne potomce. Prav zato se je do današnjih dni še ohranilo v njih globoko zakoreninjeno prepričanje, da je njihov poklic posebne narave in kot tak še vedno zelo pomemben.

Steklarski poklic je v resnici zelo težak in tega se ne naučiš v enem ali dveh letih. Zanj je potreben predvsem talent, vztrajnost in železna volja, da si po dolgih letih pridobiš potrebno znanje. Ni še vsak steklar, ki piha v pipo. Pot do univerzalnosti je zelo težavna, dolga in povezana z vsemi fazami dela. To poglavlje sem napisal namenoma današnji generaciji, da bi si lahko ustvarila nek širši pojem o steklarstvu in steklarjih, ki jih danes že mnogi tako radi podcenjujejo.

Če je katera zgodovina zares bogata, potem je zgodovina o steklarstvu in steklarjih, najbogatejša. (prim. knjige Das Glass in Altertum).

Heider je zaradi nenehnih težav iz katerih ni videl več izhoda, leta 1870 svojo glažuto prodal Francu

ški Slovenec, Franc Wiltschnigg, takratni knjigovodja v Steklarni Hrastnik. Pod njegovim umnim vodstvom je začela tovarna hitro napredovati in že v kratkem času premostila vse finančne težave.

Steklarna je pod njegovim vodstvom spremenila tudi naziv in od slej delovala pod imenom kot steklarna, Abelovi dediči.

Že leta 1904 je dal Wiltschnigg zgraditi novo peč s 14 oddelki in že leta 1907 prvo kadno peč. Začel je uvajati tudi prve stroje za izdelovanje tintnikovih steklenic in posodice za masažo. Naslednje leto 1908 je že dal razširiti tovarniško poslopje. S povečanimi proizvodnimi zmogljivostmi je tudi naraslo število zaposlenih že na 300.

Wiltschnigg je s svojim umnim gospodarjenjem spravil steklarno Abelovi dediči — do zavidljivega slovesa. Steklarna je do leta 1913 tako narasla, da so Abelovi dediči še istega leta vzeli v najem zagorsko steklarno.

Bogastvo Abelovih dedičev se je pod vodstvom Wiltschnigga tako pomnožilo, da so med vojnim časom še kupili steklarno v Daruvarju, steklarno v Straži pri Rogatcu, steklarno v Tokotu na Madžarskem in zdravilišče Slatina Radenci.

Po vojni sta prevzela steklarno v svoje roke brata W. in R. Abel. Že

Tovarna je pod novim vodstvom še hitreje napredovala in je leta 1926 v njej bila zgrajena druga kadna peč. V letu 1932 tretja in 1937 četrta peč. Proizvodne zmogljivosti so naraščale z razširjanjem obratov. Zaposlenost je narasla že na 1150 delavcev in uslužbencev. Leta 1938 pa je že preseгла število 1250 delavcev in uslužbencev.

Toliko o nastanku in razvoju hrastniške steklarne.

Pri Steklarni Hrastnik zasledujemo prve zarodke delavskega gibanja že v letih 1889 in 1890. Že takrat so se naši steklarji začeli med seboj pogovarjati o potrebi organizirane borbe proti izkoriščevalskemu kapitalizmu. Na čelu teh posameznikov je stal steklar Edo Jerič. Ta je še istega leta začel organizirati proslavo 1. maja. Poklical je vse steklarje, da bi se temu prazno-

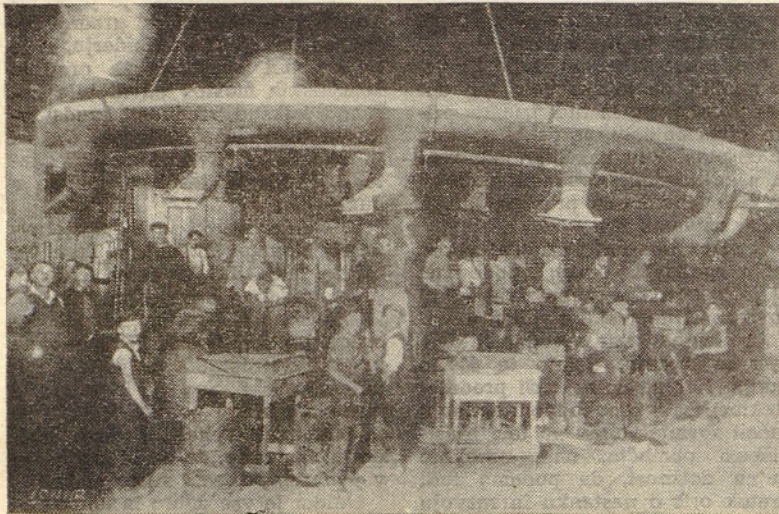
vanju pridružili, ker pa je bilo med njimi tudi nekaj omahljivcev, je le-tem zagrozil.

Zaradi svojih revolucionarnih nastrovov je bil Jerič na ukaz viteza J. Goslehta aretiran in odpeljan v celjske zapore. V Hrastnik se Jerič ni več vrnil.

Kmalu po Jeričevem odhodu pa je prišel v Hrastnik steklar Franc Šanov. Ta je bil po rodu Čeh. Šanov je moral biti zelo razgledan človek in verjetno že tudi organiziran socialist. Saj je prav on prvi začel širiti med naše steklarje misel o razredni strokovni organizaciji. Kmalu je zbral okrog sebe nekaj steklarjev in brusilcev.

Tako že leta 1893 zasledimo med našimi steklarji prve zarodke razredne strokovne organizacije in to pod neposrednim vodstvom Šanova. Prvi člani organizacije so bili: Franc Šanov, Franc Omerzi, Franc Götz, Andrej in Franc Obermayer, Jože Pufler (očeta Šipšaka), Ferdinand Tüfenthaler ter Ivan Perzel st. Slednja sta bila brusilca. Ker jih pa ni bilo dovolj, da bi osnovali lastno organizacijo so se vključili v strokovno organizacijo v Zagorju. Omeniti je treba, da sta takrat v Zagorju obstajali že dve strokovni organizaciji in to napredna socialistična in nazadnjaška klerikalna. V prvi so bili vključeni brusilci pod vodstvom Walenta, v drugi pa stari steklarji. Zanimivo je, da so se naši prvi pionirji s Šanom na čelu pridružili socialistični strokovni organizaciji. Ker pa hrastniška buržoazija z Goslehtom na čelu ni bila naklonjena socialistični miselnosti, so sestanki naših steklarjev morali biti po gozdnih in celo pod železnimi viadukti.

Drastičen je primer iz leta 1897, ko je bil v Hrastnik klican gost iz Graza. Bil je neki socialistični fiškal, ki se je pisal Krainer. Ker je takrat število organiziranih članov že precej naraslo so naši steklarji že mislili na lastno strokovno organizacijo. V ta namen je bil tudi klican Krainer, da bi se z njim posvetovali o tej zadevi. Svoj razgovor so prvotno hoteli imeti v gostilni Hofbauer, ker jih je ta nemilo odslovil, so odšli v gostilno

Steklarji pri delu 1918

Vzrokov, da se steklarji niso hoteli ustaliti je bilo več. Eden glavnih vzrokov je bilo pusto in nezdravo okolje. To območje je bilo zelo zamočvirjeno zaradi česar so steklarji često obolevali za malarijo. Javljal se je občasno tudi tifus.

Pojav, da so se tedanji steklarji često prestavljali z glažute na glažuto, je utemeljevalo tudi dejstvo, da jim je prišlo v kri in meso to prestavljanje še iz časa gozdnih glažut. Glažute so bile namreč kurjene z drvni in če je teh zmanjkalo, je narekovala nujnost, da so se pomikali tja, kjer je bilo zopet dovolj lesa. In to se je zgodilo ponavadi že v eni sami generaciji. Tako so postali steklarji že pravi industrijski nomadi. Zato tudi ne drži domneva, da so bili navadno vandrovc ali cigani.

Eden izmed pglavitnih vzrokov za prestavljanje iz ene v drugo glažuto je bil tudi ta, da so takrat na avstroogrskem teritoriju obstajale mnoge glažute, katerih lastniki so kar tekmovali med seboj za ceno delovno silo. Prav zato je bil prehod z ene v drugo glažuto zelo lahek. Odhajali so k lastnikom, ki so jim nudili boljše delovne pogoje.

Zaradi svojih pomembnih izdelkov, so steklarji v vseh časih vedno uživali zelo velik sloves. Prav to jim je utrdilo prepričanje, da so zelo pomemben dejavnik družbe.

Steklarji so svoje znanje ljubosumno čuvali in ga najraje prena-

Burgerju, mlinskemu posestniku iz Trsta.

Burger je bil prvi, ki je začel v glažuti uvajati novost. Že leta 1873 je začel kuriti talilne peči s premogovim plinom, ki so ga proizvajali v generatorjih.

Kot Heider je imel tudi Burger zelo resne težave, ker se steklarji še vedno niso hoteli ustaliti. Ko pa navsezadnje tudi njegov sin Fric Burger ni kazal nobenega zanimanja, da bi po očetu prevzel vodstvo tovarne, je Burger 1886. leta glažuto prodal. Steklarna je tako že leta 1887 prešla v last družbe Wolfart-Abel-Ziegler. Zgodovina navaja, da je bil družabnik te družbe tudi Prosinagg. Prosinagg je kot steklarski izvedenec res postal ravnatelj steklarne Hrastnik še istega leta. Zaradi stalnih nesoglasij pa je ta družba že leta 1893 razpadla. Družabnika Wolfart in Ziegler sta Abela pustila na cedilu. Steklarna je sicer ostala v Abelovih rokah, ker pa Abel ni mogel preboleti ogromne škode 30.000 goldinarjev, se mu je omračil um in je v letu 1898 umrl. Zadolženo podjetje je prevzela v svoje roke njegova žena s štirimi otroki. Prosinagg je še naprej ostal v vodstvu, vendar je s svojim lahkomiselnim upravljanjem pognal podjetje na rob propada. Strokovni delavci so začeli zapuščati tovarno, ki je stala pred popolnim finančnim polomom.

V času najhujših težav pa je Abelovi vdovi ponudil roko koro-

PROGRAM PROSLAVE OB 50-LETNICI STAVKE STEKLARJEV IN 42-LETNICI MLADINSKE STAVKE

od 9.30	Promenadni koncert godb na pihala iz
—10.00	Rogaške Slatine in Svobode II Hrastnik
ob 10.00	Otvoritev in pozdrav
(predsednik IOK OOS DO Steklarne Hrastnik)
ob 10.05	Slavnostni govor
ob 10.20	Govor predsednika delavskega sveta
DO Steklarne Hrastnik
ob 10.30	Otvoritev spominskega obeležja
ob 10.35	Nastop godbe na pihala Svobode II
ob 10.45	Nastop pevskega zbora Svoboda II
ob 10.55	Recital učencev osnovne šole
narodnega heroja Rajka Hrastnik
ob 11.05	Nastop godbe na pihala
Boris Kidrič iz Rogaške Slatine
ob 11.15	Program dopolnijo učenci glasbene šole Hrastnik
ob 11.20	Zaključni nastop
godbe na pihala in pevskega zbora Svoboda II

Organizacijski odbor

Drnovšek (sedaj Jelka). Tudi ta jim ni dovolil, da bi imeli v njegovi gostilni svoje posvetovanje in jih je odslovil, ne da bi jim sploh zaračunal pitnino. Zbrali so se pod železniškim viaduktom, ker pa še tam niso bili varni, so krenili v gozd.

Krainer, ki je bil zelo uglajen govornik, je naše steklarje tako navdušil, da so bili pri priči pripravljeno mu zaupati 100 goldinarjev za nabavo društvene zastave. Krainer je sveto obljubil, da bo v kratkem roku preskrbel zastavo in jo tudi sam prinesel v Hrastnik. Žal so na to zastavo naši steklarji kaj dolgo čakali. Pozneje so izvedeli, da je bil Krainer le velik prevarant in da je z denarjem popihal v Ameriko.

Ta novica je zelo negativno vplivala na vse organizirane člane strokovne organizacije in mnogi člani so potem obrnili organizaciji hrbet.

Kot vodilni funkcionar socialno demokratske stranke je često pri-

hajal v Hrastnik Melhior Čobal iz Zagorja. Nekateri naši steklarji so bili že politično organizirani, zato so bili sestanki zelo strogo ilegalni, ponavadi po gozdovih.

S pomočjo Čobala je Šanoju zopet uspelo dvigniti število članov razredne strokovne organizacije na precej visoko raven. Toda zopet le za kratek čas, kajti v letu 1900 je Šanov umrl in v organizaciji je zazijala velika praznina. Še za Šanovega delovanja je zelo znan primer, kako je neki brusilec po imenu Ernest Zlatnik, bil na ukaz Viteza Goslehta, na uro pognan iz tovarne. Zlatnik je bil član strokovne organizacije in velik sobornik Šanova. Od leta 1900—1905 je pobiral članarino strokovne organizacije steklarjev v Hrastniku, Karl Malovrh iz Zagorja. Malovrh je bil pozneje prvi socialistični župan v Hrastniku.

Malovrh je v organiziranju naših steklarjev v tem času odigral zelo

pomembno vlogo. Pod njegovim vplivom je članstvo strokovne organizacije tako hitro naraslo, da so že leta 1906 ustanovili svojo lastno razredno strokovno organizacijo. Organizacija se je takoj vključila v Tanenweldsko centralo na Češkem, ki se je imenovala »Glasma-cher verband (steklarska strokovna zveza). Prvi izvoljeni člani odbora te razredne strokovne organizacije so bili: Ivan Gleisner, Ivan Koribsky, Karl Stuhl, Ivan Pufler, Peter Papp st., Franc in Jože Žibret ter Jože Saletel. Od starih Šanovih sodelavcev ni bil nihče izvoljen.

1908. leta je naše steklarje prevzela že želja po kulturnem udeleževanju. Po svojem časopisu »Solidaritet«, so bili seznanjeni, kako njihovi stanovski tovariši in tudi drugo delavstvo po svetu, že močno izpričuje svojo razredno zavest tudi na kulturnem področju. Iskrica je preskočila vse meje in naši steklarji, organizirani v strokovni organizaciji, si niso dolgo pomišljali ustanoviti svoj lastni pevski zbor pod okriljem že precej močne organizacije. Takrat je med naše steklarje tudi vzniknila parola »s kulturo v svobodo«. V znamenju tega so si naredili znak osmice na rdečem polju. To je pa pomenilo 8 ur dela, 8 ur razvedrila in 8 počitka. To je bil že glavni protest proti 12-urnemu delavniku.

Naši steklarji so že od vsega začetka stali na zelo trdnih internacionalnih in razrednih pozicijah. To nam potrjuje tudi dejstvo, kako so znali v danem trenutku obračunati s pronemškimi nacionalisti.

Pronemški nacionalisti so ustanovili svoj Turneverein kot protiutež delavskemu gibanju. V njem so zbirali predvsem mlade ljudi in jih hujskali proti zavednim sindikalistom, jih obmetavali z očitki, da so prevratniki in srbofilci ter izdajalci domovine. Pred oblastmi so jih tudi ovadili. Takemu stanju so sklenili člani strokovne organizacije napraviti enkrat za vselej konec. Mladi člani strokovne organizacije, ki so bili tudi v pevskem zboru Turnvereina, so dobili nalogo od svojega vodstva, da zahtevajo, da se v tem turnvereinskem zboru neha prepjevati same nacionalistične pesmi in da se uvede na program tudi delavske pesmi s socialistično vsebino. Predlog te akcije je iznesel steklar Franc Papež st. Fevodvja Schuhen je bil razjarjen nad takšno predrznostjo in je ukazal Papežu, da takoj zapusti pevski zbor. Ta se je postavil iz vrste, za njim pa vsi steklarji in tako je namesto Papeža moral iz zbora učitelj Schuhen.

S tem dejanjem so bile vrste Turnvereina razbite. Pevski zbor se je preimenoval v Arbeiter Gesangsverein »Sonnenafgang« (delavsko pevsko društvo »Sončni vzhod«). Vodstvo pevskega zbora je prevzel učitelj nemške šole Kren. Zbor je deloval pod okriljem razredne strokovne organizacije, kot prva kulturna sekcija. Že v tem času nekako je bila tudi osnovana pod istim okriljem športna kolesarska sekcija, ki jo je vodil Franc Saletel st.

Tudi v tem zboru so naši steklarji prepevali še kar naprej v nemškem jeziku. Toda v program so bile vnešene poleg narodnih največ delavske pesmi s čisto socialistično vsebino. Zbor se je zelo lepo razvijal in je imel neštete koncerte tako v Hrastniku, Celju, Mariboru in drugod.

Znano je, da direktor Wilt-schnigg ni nasprotoval razredni strokovni organizaciji. Možno se je mnogo trudil, da bi izboljšal razmere v tovarni in izven nje. Njegov odnos do organiziranih steklarjev je bil zelo korekten. Svoje simpatije je često izrazil tudi s tem, da je organiziranim steklarjem posvečal več pozornosti kot neorganiziranim. To je tudi javno izražal in povedal, da so mu organizirani delavci mnogo ljubši, kot neorganizirani, ker so ti mnogo boljši, vestnejši in treznejši delavci od onih, ki ne pripadajo organizaciji.

Z voditelji strokovne organizacije se je zelo rad pogovarjal o vseh problemih v tovarni in izven nje. Njegova dobrohotnost in prijaznost je zelo učinkovito delovala na vse delavce. Bil je eden tistih direktorjev, ki ni hote nikoli okrniti pravic delavcem. Dane obljube je dosledno izpolnjeval, tako je na predlog strokovne organizacije v letu 1910 znižal delavnik na 10 ur in že leta 1913 na 8 ur. Seveda je pozneje, ko je prišlo do zaostitve med strokovno organizacijo delavstva in vodstvom podjetja, odvrnil svoj socialni čut in pokazal buržoazno lice.

Leta 1910 se je organizaciji že posrečilo doseči povišanje akorda. Obenem s tem se je začelo novo gibanje. Omeniti moramo, da je že leta 1907 prišlo do prvega mezdne-ga gibanja in do stavke — pomočnikov, ki je bila kratka in uspešna.

Ta kratka in uspešna stavka je steklarje spodbudila, da so leta 1910 sprožili novo mezdno gibanje. Na pogajanje je prišel iz Graza tajnik steklarske podzveze tov. Vincenc Muhitsch. Gibanje pa takrat ni obrodilo uspeha, ker so na zahtevo podjetja, oblasti poslale v Hrastnik 10 orožnikov z nalogo, da takoj posežejo v situacijo.

V medvojnem času strokovna organizacija in njen pevski zbor zaradi vpoklica mnogih steklarjev v vojsko, nista delovala.

Po končani vojni leta 1918, ko so se mnogi steklarji vrnili domov in je organizacija zopet zaživela, je Wilt-schnigg voditeljem strokovne organizacije predlagal socializacijo podjetja. Vendar takratni voditelji, iz nam nerazumljivih razlogov, ta predlog niso sprejeli. Ta zgodovinska napaka se je pozneje zelo kruto maščevala.

Leta 1919 je bil prvi povojni občni zbor razredne strokovne organizacije, ki je bila vključena v zvezo strokovnih organizacij kemičnih delavcev v Sloveniji. Na tem občnem zboru so bili izvoljeni v vodstvo: Jože Grum st., Franc Veršnjak, Franc Šabak in Ivan Koribsky. Tajnik je bil Veršnjak, predsednik pa Grum.

Glavni sklep občnega zbora je bil, da se pritegne v organizacijo čimveč steklarjev. Takrat sta se hotela vključiti v organizacijo tudi brata W. in R. Abel in njihovi uslužbenci. To so pač narekemale razmere, ko je ves kapitalistični sistem visel na nitki.

Na dan samega občnega zbora je bil od zasedbenih vojakov ubit steklar Drolc. Ta uboj je izzval med množico delavstva Hrastnika veliko ogorčenje. Vojaki so delali red. Polovili so nemirneže in nekatere privezali na drogove. Med drugimi tudi steklarje Davida Stopinška in steklarja Janška Jankoviča, medtem ko so druge zaprli kot npr. Antona Rancingerja in Stefana Ma-

**vabilo na proslavo v počastitev
50. OBLETNICE STAVKE STEKLARJEV
42. obletnice mladinske stavke,
v soboto, 7. oktobra 1978,
na ploščadi pred steklarno hrastnik**

program:

ob 10. uri otvoritev slavnostni govor
govor predsednika ds odkritje spominskega obeležja
kulturni program: godba na pihala hrastnik
godba na pihala rogaška slatina
pevski zbor svobode II. hrastnik
glasbena šola hrastnik os heroja rajka hrastnik
ogled tovarne in razstave razvoja steklarstva
— vljudno vas vabijo
družbenopolitične organizacije steklarne hrastnik

reka, ki so ju odpeljali v ljubljanske državne zapore. Tako je na pragu nove države padel kot prva žrtev steklar Drolc. Država si je že na začetku zadala nalogo v kali zadušiti vsako napredno gibanje.

razredna strokovna organizacija steklarjev v Hrastniku vključila v Obč. rev. savez Jugoslavije (ORSJ) s sedežem v Zagrebu. V to zvezo so se vključile vse tedanje organizacije steklarjev Jugoslavije. Ste-

Tamburaški orkester steklarjev v Hrastniku I. 1921

Se istega leta so na dan 1. maja visele na Burgarjevem gradu in Abelovi vili rdeče zastave. Ti so hoteli s svojimi uslužbenci celo v povorko. Delavci jih niso pustili v vrste.

Se istega leta je bil obnovljen pevski zbor pod okriljem strokovne organizacije, ki pa je zaradi slabega pevovodje, ki je bil klerikalec in je hotel učiti nabožne pesmi, zopet razpadel.

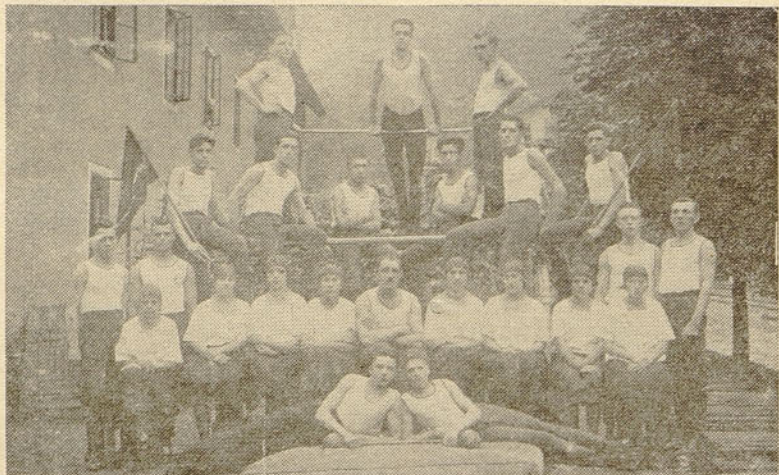
Leta 1920 so prišli v vodstvo strokovne organizacije steklarjev domala povsem novi in bolj preudarni mlajši steklarji. Predsednik je bil Franc Vračun, tajnik pa Alojz Kellner, odborniki pa bili Franc Majer, Ivan Koribsky in še drugi.

Pod vodstvom Vračuna in Kellnerja je v organizaciji zapihal povsem nov veter. Novo vodstvo se je zares takoj lotilo problema organiziranja in je v kratkem času uspela dvigniti članstvo organizacije ter strniti njih vrste. Med tem je nastal tudi spor z zvezo strokovnih organizacij kemične industrije Slovenije. Ta je sprejela na zahtevo steklarske strokovne organizacije v Hrastniku iz Tannenweldske centrale, delež, ki ga je prej plačala tja naša strokovna organizacija. Vendar se je zveza izogibala vrnitve tega deleža naši organizaciji. Zato je bil sprejet sklep, da se takoj izstopi iz zveze in se

klarji so v tej zvezi dobili svojo podzvezo, ki je imela svoj sedež v Hrastniku.

V strokovno razredno organizacijo je v kratkem času pristopil zelo veliko mladih steklarjev. Zaupanje so imeli v Kellnerja in Vračuna. To ni bilo nič čudnega, kajti prav ta dva sta imela zelo veliko poslušala za vse mlade, ki so delali v neznoznih razmerah.

V steklarni je še vedno vladal cehovski sistem. Mojstri so tako rekoč bili privilegirana kasta, ki so dolgo zasedali položaje v sami strokovni organizaciji in to organizacijo izkoriščali samo za ohranitev svojih cehovskih pravic, za ostale delavce, kot so bili pomočniki in drugo pomožno osebje, niso kazali nobenega razumevanja. Torej v tovarni je vladal krivičen sistem, zato se mladim delavcem niso mogle razmere izboljšati. Tak sistem je pa zelo odgovarjal prav lastniku — kapitalistu. On se je prav dobro zavedal, da je njegovo izkoriščanje tem lažje, če med delavci ne pride do sporazumevanja. In to je pogojeval krivični cehovski sistem nagrajevanja. Saj je bil mojster, ki je v tem sistemu pomenil vse, prav tisti, ki mu je delal usluge pri njegovem izkoriščanju. Izbruh nezadovoljstva so bili zato med mladimi delavci često dnevni pojav. Vsega tega se je globoko zavedala tudi strokovna organizacija pod vodstvom Vračuna in Kellnerja.

Telovadni odsek Svobode II. I. 1923

V povojnem času so razmere za steklarje nasploh bile zelo neugodne. Podjetnik je iz dneva v dan grozil z redukcijami in že najmanjšo redukcijo pa je predvsem občutila mladina, ki ni bila v enakopravnem položaju. Toda prav ta mladina, ki se je bila strnila v razredni strokovni organizaciji, si je počasi nabirala izkušnje in je iz dneva v dan postajala glasnejša v svojih zahtevah. Njej ni bilo več vseeno, kako se bo razvijalo njihovo življenje znotraj tovarne. Prišlo je do zelo resnih in celo revolucionarnih izbruhov. V Steklarni Hrastnik so prav v tistem času vpejali nepopolno tehnično novost, tako imenovane bobne za obžiganje stekla. Ti bobni so bili zelo ponesrečen tehnični preizkus, ker so povzročali oglašujoče bobnenje in izpuščali take smrdljive pline in dim, da steklarjem ni bilo več mogoče zdržati ob pečeh. Mladi steklarji so se temu uprli in v revoltu razbili vse te bobne. To je bilo nasilno dejanje, vendar potrebno, ker je takšno stanje bilo nevdržno. Za to dejanje so bili steklarji aretirani in obsojeni na leto dni zapora. Ta revolt so sprožili: Alojz Kellner, Julijus Kellner, brata David in Alojz Stopinšek. Vsi štirje so kazen odsedeli v mariborskih zaporih.

Leta 1921 so mladi steklarji ustanovili svoj tamburaški klub. Člani

narji razredne strokovne organizacije steklarjev in kemičnih delavcev. Dolgo so že razmišljali, na kak način bi zadostili tem potrebam. Ker pa je na Rudniku že obstajala prosvetna kulturna organizacija, v kateri so bili že včlanjeni nekateri steklarji in kemični delavci, so prišli na zamisel, da bi tudi pri steklarni in kemični tovarni ustanovili prav takšno kulturno organizacijo, pod katerim okriljem bi lahko delovale in se razvijale vse panoge kulturnega delovanja. Strokovna organizacija steklarjev je to svojo zamisel obrazložila steklarjem na njihovem masovnem sestanku. In navdušeni steklarji so osvojili predlog strokovne organizacije. Tako je bila že leta 1923 z izdatno finančno pomočjo razredna strokovna organizacije ustanovljena DPD Svoboda II. pri Steklarni in kemični tovarni.

Med nekaterimi steklarji pa je obstajala tudi težnja, da bi formirali pri steklarni tudi Vesno in to po vzoru zagorskih komunistov. V ta namen je bil sklican tudi sestanek v Baraki (to je v bivši gostilni Loger pri TKI). Na sestanek je prišel tudi Fric Weinberger iz Zagorja. Sestanek je vodil Franc Brnjaz. Ker pa se je večina steklarjev predhodno že odločila za enotno kulturno prosvetno organizacijo Svoboda II., do ustanovitve Vesne ni prišlo,

Pevski zbor steklarjev Svoboda II. Hrastnik

tega kluba s o bili: Franc Beutl I. in II., Anton Oprešnik, Ivan Grum, Janči Pufler, Franc Keiser, Ivan Koribsky, Karl Savrič, Karl Götz, Anton Franković, Friderik Planinc, Jože Obermajer, Jože Kmetič, Edi Strašnik, Peter Papp ml., Viktor Veršnjak in Karl Hauer. Učitelj tega kluba je bil frizer Rakar. Ta klub je do nastanka svobode deloval samostojno. Pozneje se je prelevil v šramel.

Tamburaški klub pa je bil v zelo veliko veselje vsem našim steklarjem, predvsem pa steklarski mladini, ki je bila željna plesanja. Svoje nastope je klub po večkrat imel kar na platoju med hišami stare kolonije. Vendar je klub igral tudi na steklarskih zabavah in vrtnih veselicah. Kadar so igrali na platoju med hišami, je plesalo mlado in staro do pozne ure ponoči. Igranje je ustvarilo med našimi steklarji in kemičnimi delavci najboljše razpoloženje.

Leta 1923 je bila pri Steklarni Hrastnik in kemični tovarni ustanovljena DPD Svoboda II.

Med steklarji je že dolgo obstajala zelo velika težnja po širšem kulturnem udejstvanju. Teh potreb so se nadev zavedali funkcio-

ampak se je tudi ta del vključil v DPD Svobodo II.

Že v samem začetku, ko je bila ustanovljena DPD Svoboda II. so v njej že vzniknile neštete sekcije dejavnosti. Tako med drugim: telovadna enota, ki se sestajala iz članov in članic, obrtnih naraščajnikov in naraščajnic ter pionirjev in pionirk, pevski zbor, dramski odsek, šramel, knjižnica. Pozneje pa še nogometna sekcija.

Prvi predsednik DPD Svobode II. je bil Karl Savrič, tajnik pa poslovodja Konzumnega društva pri Steklarni Hrastnik, tov. Jože Kozmus, ki je bil steklarski sin iz Zagorja. Kozmus je vodil tudi dramsko sekcijo in je deloval tudi v pevskem zboru. Vodja telovadnih enot je bil Franc Vračun. Jože Jager, Franc Beitl, Nina Omerzi in Ivan Rancinger so bili pa vaditelji. Šramel je vodil Peter Papp ml., pevski zbor pa Dirmayer, uslužbenec pri kemični tovarni. Knjižnico pa je upravljal Franc Mayer, športno sekcijo pa sta vodila Ivan Grum in Jože Jus.

Iz šramla je pozneje nastal glasbeni orkester, ki ga je vodil Dirmayer. Pri telovadnih enotah so delovali domala vsi mladi steklarji

in člani strokovne razredne organizacije ter njih funkcionarji. Nekateri steklarji so delovali v vseh sekcijah. Pri telovadnih enotah in pri pevskem zboru so sodelovali tudi delavci kemične tovarne.

Kot vaditelj je prihajal v Hrastnik učitelj naše telovadce podpredsednik ZTE tov. Jože Tomc iz Ljubljane. Iz Ljubljane je prav tako prihajal profesor Bernot poučevati naše steklarje esperanto.

Prvi javni nastop telovadnih enot je bil na travniku posestnika Ludvika Urbeisa za Savo. Manjši nastopi, ki so imeli tudi izletniški značaj pa na travniku Rittem Germ nad Zlato vasjo. Na teh izletniških nastopih so sodelovali tudi pevci in šramel. Po navadi so se izletniških nastopov, ki so bili pogosti, enkrat tudi pred gostilno Oprešnik prek Save, udeležili tudi člani bratskega društva Svobode I. iz Rudnika. Tudi ti so prihajali na take izlete s svojim šramlom, zato so se ti izleti vselej spremenili še v veselo rajanje.

Večji poudarek pa je bil v letu 1927 na prostoru pod steklarsko kolonijo, na kateri sedaj stoji nova steklarna. Na nastopu so sodelovali na prostih in orodnih vajah, telovadci in telovadke iz bratskih Svobod Hrastnika, Trbovelj, Šoštanja in Maribora.

Prvi lokal DPD Svoboda II. je bil v zelo utesnjemem prostoru in to v hiši št. 20 v stari steklarski koloniji. V tem ozkem in malem prostoru so delovale prav vse sekcije. Kljub malemu in utesnjenemu prostoru pa se je raznolika dejavnost tako uspešno razvijala in razmahnila, da je DPD Svoboda II. predstavljala žarišče vsega delavskega, revolucionarnega in kulturnega gibanja v spodnjem Hrastniku.

Z razmahnjanim delovanjem DPD Svoboda I. in II. pa so se medsebojni odnosi kar čez noč spremenili na vsem področju Hrastnika. Trikotni znak, ki so ga s ponosom nosili na svojih suknjičih tako rudarji, kemični delavci in steklarji, je ustvaril pravo vzdušje bratstva in enotnosti. Tako se jezikovne razlike, ki so jih predhodno še močno razpihovali pronemški nacionalisti in sokoli, zdaj niso več predstavljali ovire, da si ne bi bratsko segli v roke vsi sinovi in hčere vstajajočega razreda. Tako je napihnjeno sovraštvo kar čez noč izgubilo in namesto njega je zavladalo splošno bratsko sožitje.

Hrastnik je zadihal s polnimi pljuči. Zaman so bile vse intrige reakcije in njihovih vrinjencev, da bi zdaj zajezili in razbili to enot-

nost prebujenih delavskih množic, kajti na obzorju je že vzhajala zvezda, ki je naznanjala čas skorajšnje osvoboditve izpod jarma trnoškega kapitalizma in njegove buržoazne države. Masa množic je navdušeno manifestirala pripadnost ideji socializma in se prepojena z internacjonalističnim duhom, ni dala več zavajati z začrtane poti.

Jalov je bil tudi poskus zloglasne hotela streti to odporniško gibanje v revirjih z napadom ravno na Trbovlje, kot osrednjo točko vsega zbuženega proletariata v Sloveniji in Jugoslaviji. Delavstvo se je še bolj strnilo okrog svojih organizacij in to strnjnost dokazalo z vedno novimi in in še silovitejšimi izpadi zdaj tu in zdaj tam.

Leta 1924 je podjetnik Steklarne Hrastnik Abel, zopet grozil z znižanjem meze steklarjem. Prišlo je do mezdne gibanja in do stavke. Stavka ni uspela in je zmotna trditve, da so steklarji takrat izbojevali 15% povišanje mezd. V eni in pol mesečni stavki, so steklarji komaj obdržali neokrnjene prejšnje meze. Prav iz te stavke pa so si

Telovadni odsek Svobode II. I. 1925

naši steklarji in funkcionarji strokovne organizacije marsičesa naučili. Uvideli so, da osamljeni ne morejo uspeli, kajti tudi podjetnik je imel svojo taktiko. Ukloni najprej enega, čez čas pa še drugega in tako naprej. Izhajajoč iz teh zaključkov, je vodstvo razredne stro-

»Radikalna kura«, ki so jo uprizorili kulturniki Svobode II. iz Hrastnika aprila 1930 — režiser Ivan Ranzinger

kovne organizacije steklarjev v Hrastniku kovalo svoj načrt za splošni napad v ugodnejših trenutkih. Med tem časom pa se je začela organizacija temeljito pripravljati, zato je začela strnjevati svoje vrste. V ta namen so bile sklicane občasne konference steklarske strokovne podzveze v Hrastniku. Na takih konferencah so se za-

fiksirane plače za profesionaliste in druge delavce po vseh Abelovih tovarnah. Nadalje minimalne akordne postavke, priznanje letnih dopustov ne samo steklarjem, ampak tudi za druge poklice kot so: kovači, strugarji, cizelerji, šamoterji, električarji, topilničarji, strojniki v kotlarni in drugi. Za izvedbo takšnega načrta pa je bila potrebna predvsem enotnost. Za konfrontacijo med levim in desnim krilom gibanja, je tako narekovala neodložljiva nujnost, ki je ni kazalo več prezreti.

V steklarski mentaliteti je že od davnine sem vedno bila prisotna kompaktnost. Takšno kompaktnost so naši steklarji često izražali tudi v samem preseljevanju. Ni bilo le golo naključje, da se je od 10—20 družin naenkrat preseljevalo. Ta kompaktnost pa je že v svojem jedru pogojevala njih enotnost. Tako v danih situacijah niso imeli posebnih pomislekov, da ne bi stopili v skupen krog. To je bila vselej njihova priložnost. Ta njihova odlika pa se je prav dobro manifestirala ob končani I. vojni, ko so se masovno zopet vključevali v svojo razredno strokovno organizacijo.

Z vračanjem frontnikov in vojnih ujetnikov iz Rusije, ki so bili že prepojeni z duhom velikega oktobra, v katerem so nekateri tudi sodelovali (npr. Ivan Racki, Ludvik Stangel, Julijus Kejlner in drugi) se je v strokovno organizacijo javljala tudi leva struja. Iz tega strujanja pa se je pozneje izcimilo krilo, levo orientiranih socialistov in sindikalistov (npr. Bernotovci).

Ker pa je med steklarji obstajala vselej globoka težnja skupnega delovanja, so težiče svojega delovanja vnesli prav v to lastno razredno organizacijo. To pa je pogojevalo njih enotnost, nastopanje proti razrednemu sovražniku. Toda v organizaciji so bili tudi zakrneli voditelji, ki se nikdar niso mogli sprijazniti s temi novimi nazori levih struj. Zato so se začeli odnosi ostri. Toda te leve struje so dobile veliko zaslombo prav pri mladini, ki si je komaj začela pridobivati izkušnje. Težnje teh mladih pa so bile prevelike in preočitne, da bi še naprej poklanjali svoje zaupanje tem zakrnelim. Struja levih si je bila kmalu prilastila ključne položaje v razredni strokovni organizaciji. In ta je omogočila tem mladim bolj sproščen polet. Ker pa s starimi metodami boja ni bilo več mogoče nadaljevati je ta struja priklcala v življenje povsem novo

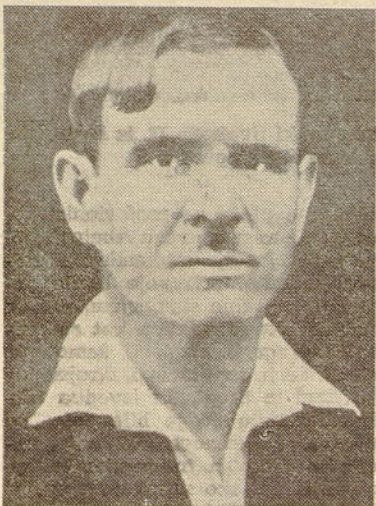

Mladi nogometaši Steklarne Hrastnik od leve: Franc Peršič, Avgust Slenc, Jože Ranzinger, Oto Pap, Edi Budna, Jože Majes, Fric Koritnik, Franc Vračun, Haler, Jože Vatovac

politično telo odnosno organizacijo. Ustanovili so KPJ.

Tako je bila v letu 1926 že ustanovljena KPJ pri steklarni Ustanovili so jo: Peter Papp ml., Franc Forštner, Franc Brnjaz, Viktor Maurer, Janči in Leopold Pufler ter Alojz Kellner. Skupini se je bil pridružil še Karel Saurič.

Ustanovni sestanek KPJ je bil v samski sobi Petra Pappa, v hiši št. 58 v stari steklarski koloniji. Na sestanku so bili tudi trije zastopniki KPJ iz Rudnika, in to Aleš Kapla, Janez Kolar in Franc Kozar.

Jože Bauer, steklopihač iz Zagorja, predsednik glavnega stavkovnega komiteja steklarskih delavcev Jugoslavije.

Tedaj je bil tudi sekretar okrožnega komiteja KPJ za rudarske revirje

Še istega leta v decembru pa je bil tudi že ustanovljen SKOJ in to s pomočjo Antona Groznika in Antona Rancingerja, oba iz Zagorja.

V SKOJ so bili že od vsega začetka vključeni: Jože Just, Ivan Rancinger, Ignac Saletl, Vencel Blazi, Ivan Grum in Alojz Pufler.

Pozneje so bili vključeni še: Jože Perzel, Anton Perzel, Džidži Delpin.

Ta politični aktiv si je zadal zelo širokopotezno nalogo. Težišče vsega delovanja je bilo zopet preneseno v že legalne organizacije, kot so Svoboda, strokovna organizacija in šport.

Čprav so vladale prav neugodne razmere v celi državi, je ta aktiv zelo aktivno deloval in njegov vpliv je rasel.

Partijska disciplina je bila sicer ostra, vendar je v njej vladal duh demokratičnega odločanja.

Vsi člani partije in člani SKOJ so brez izjeme morali biti vključeni v razredno strokovno organizacijo in Svobodo. Sleherni komunist in simpatizer je moral brezpogojno aktivno delovati vsaj v eni izmed mnogih sekcij v Svobodi. Vsakomur je bila naložena dolžnost, da vse zaupane funkcije, bodisi v Svobodi ali razredni strokovni organizaciji, vestno izpolnjuje.

Ker je v tistih časih bilo Sauričevo stanovanje v stari koloniji zbirališče vseh levo usmerjenih sindikalistov in Svobodašev, je čisto prihajal med nje na pomenke Franc Kozar iz Rudnika. Še leta 1926 pa sta prišla v steklarsko kolonijo tudi D. Kernmauner in Albert Hlebec, oba publicista iz Ljubljane. Vodila sta pomenke s partijskim aktivom v sobi Petra Pappa. Leta 1927 je bilo delovanje političnega aktiva že tako razmahnjeno, da so že na večer 30. aprila raz-

obesili zastavo na žico, speljano med hišami stare kolonije in to med prepevanjem kompletnega zbora. Tisti večer se je bilo zgornjalo ogromno ljudi med hišami, ki so s svojo prisotnostjo počastili slavni trenutek razobešanja zastave. Zastava je visela do drugega dne in so jo šele žandarji odstranili.

Proti koncu 1927. leta je delovanje političnega aktiva že preraslo vse meje. Povsod je bilo čutili njen vpliv in prisotnost. Toda, žal, prav to leto, ko je bilo politično delovanje tega aktiva na vrhuncu, je partija doživela nepričakovano izdajstvo. Najbolj ugleden komunist Franc Brnjaz, ki je bil hkrati tudi predsednik obratnih zaupnikov, se je na hlapčevski način udinjal Abelu. Abel ga je ob intervenciji, ki jo je Brnjaz opravil v njegovi pisarni na vitez udaril v lice. Priletel je v tovarno in to takoj sporočil delavcem. Ti so takoj odložili orodje in skupaj odšli protestirat pred pisarno zaradi nesramnega ravnanja podjetnika z njihovim zastopnikom. Toda delavci so še isti dan imeli priložnost videti, kako sta se Brnjaz in Abel skupaj sprehajala ob Savi. Bila je to domenjena zadeva, s katero je mislil Brnjaz opravičiti svoje izdajstvo, čez nekaj dni je že postal inštruktor na KIKO strojih in popolni Abelov hlapec.

To izdajstvo je močno prizadelo partijo in celotno delavsko gibanje v Steklarni Hrastnik. Mnogi delavci, ki so videli v partiji svetinjo so se z gizzažanjem odvrnili od nje. Kmalu po tistem izdajstvu pa je politični aktiv doživel še hujši udarec. Reakciji je uspelo pridobiti med delavci tudi nekaj svojih vohunov. Tako sta že meseca decembra pred oblastmi bila ocrnjena Janč in Leopold Pufler. Oba so aretirali in odgnali v celjske zapore. Po dvomesečni preiskavi sta bila sicer izpuščena, toda za njima je sledil ukaz sreskega načelstva v Laškem, da morata v 48 urah zapustiti državo. Brata Pufler sta bila tako zaradi komunističnega delovanja izgnana iz države.

Spomladi leta 1928 je bil občni zbor razredne strokovne organizacije steklarne. V vodstvo so bili izvoljeni: Peter Papp, Viktor Maurer, Alojz Kellner, Franc Beitl, Jože Jager, Franc Saletl, Ludvik Udrijan in Franc Vračun. Peter Papp

Alojz Kellner, organizator strokovne organizacije in stavke steklarjev

je postal predsednik, Kellner tajnik in Franc Saletl blagajnik.

Politični aktiv je kljub izdajstvu Brnjaza in odgona bratov Pufler še vedno ohranil veliko zaupanje med steklarji. To je dokazal sam občni

Franc Vračun, organizator strokovne organizacije in stavke steklarjev

zbor, ker so bili v vodstvo izvoljeni kar štirje komunisti, ki so zasedli ključne položaje v organizaciji.

Novo izvoljeni odbor ni imel lahke naloge. Znano je, da je v steklarski industriji zavladała kriza že leta 1927 in je podjetnik pristopil k redukciji najprej v Zagorju. Strokovna organizacija v Zagorju pa je bila takrat že zelo močna in se je tej redukciji uprla, zaradi česar je prišlo do sporazuma, da ne bo nihče odpuščen. Ker pa je v zagorski steklarni Abel že eno peč ugasnil, so kljub temu morali mlajši in neporočeni steklarji oditi na delo v Hrastnik. Še istega leta spomladi, ko je bila dograjena in začela z obratovanjem steklarna v Rogaški Slatini je bil tudi pogojen odhod nekaj mlajših pomočnikov in mojstrov v steklarno Rogaška Slatina.

Krizna žarišča v svetu so se vedno bolj bližala naši državi, to se je predvsem manifestiralo pri rudarski in kovinski industriji. Seveda tudi steklarna industrija ni ostala neprizadeta, zlasti še v jesenskih in zimskih mesecih. Podjetnik Abel je to nekonjunktorno situacijo vedno izkoriščal za redukcijo v svojih steklarnah v tej ali oni obliki. Toda ta krizna situacija pa Abela ni ovirala, da ne bi kupil še steklarne v Paračinu in tako postal monopolist vse steklarske industrije v Jugoslaviji.

Steklarna v Paračinu je bila predhodno organizirana na zadružni bazi, kar je omogočilo, da so imeli srbski steklarji boljše plače od vseh Abelovih steklarov.

Spomladi leta 1928 je trg iznenada zahteval večje količine stekla. To trenutno konjunkturo je Abel izkoristil tako, da bi sebi pridobil čimveč dobička. Prvi njegov korak je bil ta, da je zahteval odnosno da je hotel izravnati plače paračinskih steklarjev s plačami ostalih njegovih steklarov. Znano pa je, da so imeli paračinski steklarji 20% večje plače in tudi boljši obračunski sistem. Ker pa so paračinski

steklarji bili tudi organizirani v ORSJ so takoj poslali svojo delegacijo v Hrastnik. Tu je bil namreč sedež podzveze ORSJ za steklarsko industrijo vse Jugoslavije.

Predstavniki paračinske, hrastniške, zagorske, rogaške in Straže pri Rogatcu so se na skupnem posvetu takoj sporazumeli, da se znižanje plače v Paračinu pod nobenem pogojem ne sme izvršiti. Kot proti ukrep Abelovi naknadi, so ti predstavniki predložili Abelu zahtevo za izravnano plač na osnovi paračinske steklarne. To pomeni, zahtevali so povišanje plač za 20% in isti način obračunavanja. Ta sporazum je bil takoj preko teh zastopnikov in obratnih zaupnikov predložen vodstvu steklarov odn. Abelu. V Hrastniku so se tako na podlagi teh zahtev, že 25. 6. začela pogajanja. Toda podjetnik Abel, je trdovratno odklanjal vsakršno povišanje mezd, zato so se ta pogajanja prekinila.

Drugi dan, 26. 6. je vodstvo strokovne organizacije sklicalo masovni sestanek vseh delavcev steklarne Hrastnik v gostišču pri Domitroviču (sedaj Jelka). Tega sestanka so se udeležili poleg funkcionarjev strokovne organizacije tudi obratni zaupniki in zastopniki strokovne podzveze, vseh steklarov Jugoslavije. Na sestanku je prisostvovala tudi manjša skupina steklarjev iz Zagorja, med drugim M. Kladnik, R. Jugovar, Franc Kozmos, Jože Bauer in Venzl Bauer.

Sestanek je vodil Peter Papp ml. Na sestanku sta Kellner in Vračun, ki je bil hkrati tudi predsednik obratnih zaupnikov, poročala zbranim steklarjem in drugim delavcem o začetnih pogajanjih ki niso rodile uspeha.

Franc Beutl, organizator strokovne organizacije in stavke steklarjev

Stališče strokovne organizacije, ki je sedaj že temeljilo na odločni zahtevi, da se ne sme dovoliti redukcija Paračinskih steklarjev, ampak, da je prav zdaj napočil najugodnejši trenutek za izvojevanje povišanje plač vseh ostalih slovenskih steklarnah, je naletelo na vsesplošno odobravanje. Borbeno vzdušje, pripravljenost naših steklarjev, da se solidarizirajo v borbi s Paračinskimi steklarji, sta poskušala skaliti dva Abelova podrepnika in vohuna. Trdila sta, da zdaj ni čas za stavko, ker da ni konjunkturo in da se dela na zalogo. Ko jima je Kellner postregel s podatki, da je prav nasprotno

zdaj konjunktorni čas in da ima Abel prav zdaj največja naročila, sta se nesramno obregnila vanj z očitki, kot so: komunistični smrkavci nas ne bodo spravljali v nesrečo. Sodrugi, nikar jim ne nasedajte, stavka je že vnaprej izgubljena, itd. Odgovor jima je dal Ludvik Uldrijan, ki je navezal stik na že izraženo vzdušje. Pozval je vse navzoče, da naj ostanejo še bolj strnjeni okrog svojega vodstva, kot vojak v svoji armadi. Sodrugi, ne dajte se zavesti od strahopetcev in Abelovih agentov. Bojna črta je potegnjena, kanoni razpostavljeni, naša dolžnost je, da

Jože Sitar, organizator strokovne organizacije in stavke steklarjev

krenemo v odločen napad. Njegov govor je žel vsesplošno odobravanja in sprejet je bil sklep, da če Abel ne bo ugodil njihovim pravičnim zahtevam, bodo kot en mož krenili v boj do končne zmage.

Dne 27. 6. so se pogajanja nadaljevala. Tudi na teh pogajanjih so zastopniki strokovne organizacije vseh steklarjev z obratnimi zapniki vred vztrajali pri svojih zahtevah. Ker pa je Abel, ki je bil sedaj lastnik vseh steklarjev v Jugoslaviji, na izravnavo plač s paračinskimi steklarji, kljub temu, da so ti privolili, da bi prepustili 10% svojih mezd v korist vsem svojim stanovskim tovarišem iz ostalih Abelovih steklarjev, ni prišlo do sporazuma, so se pogajanja zopet prekinila. Vodstvo vseh strokovnih organizacij so sedaj stali pred važno odločitvijo. Zbrali so se v društvenem lokalu na posvet. Prav na tem posvetu pa so sklenili, da pošljejo vodstvu steklarne Hrastnik ultimativno pismo še istega dne.

Pismo se je glasilo:

Vodstvu ZD tovarni stekla

Jugoslavije

v roke gospodu šefu steklarne Viljemu Abelu, tu v Hrastniku

Odboru, ki se je pogajal z vami v imenu vseh tovarn stekla 25. in 27. junija, je čast naznaniti cenjenemu naslovu sledeče:

Z obžalovanjem konstatiramo, da je kljub temu, da je bila z naše strani želja, da pridemo na podlagi zahtev, ki vam jih je predala občedelavska zveza do sporazuma, ki bi bil tako v interesu tovarn,

kakor v njih zaposlenih delavcev, ni prišlo do sporazuma, ker se je postavil naslov na stališče, nikarkršnih povišanj mezd delavcev zaposlenih v vseh tovarnah in čeprav so paračinski delavci popustili v korist delavcev v ostalih tovarnah povprečno za 10% svoje plače. Zato ponovno izjavljamo cenjenemu naslovu, da vztrajamo pri svojih prvotnih zahtevah, in sicer: da se uvede v vseh tovarnah vodlega stekla, tarifa delavcev paračinske tovarne, kakor tudi dotični sistem zaračunavanja mezd v smislu naših dvodnevni pogajanj. Zaradi tega prosimo naslov, da nam takoj odgovori, če je pripravljen odstopiti od svojega stališča, v obratnem slučaju — čeprav mi tega ne želimo — vas moramo obvestiti, da bo ustavljeno delo v vseh vaših steklarskih tovarnah 28. t. m. (junija) ob 20. uri.

Tovarna je odgovorila negativno in vse steklarje izprla. Tu je treba še pripisati, da se je teh posvetovanj in pogajanj z vodstvom tovarne udeležil tudi tajnik ORSJ tov. Vili Haramina iz Zagreba.

Tako je bil dne 28. 6. ob 20. uri zvečer proklamiran štrajk v vseh steklarnah Jugoslavije. Ugasnile so vse peči in delo je povsod počivalo.

Ker ni bil izvoljen posebni štrajkovni odbor je ta štrajk vodila strokovna podzveza steklarjev Jugoslavije s sedežem v Hrastniku z svojimi izvoljenimi člani in to iz vsake tovarne po dva ali trije zastopniki. Na čelu te strokovne podzveze pa sta stala Kellner in Vračun iz Hrastnika.

Zastopniki podzveze so bili: iz Paračina Franc Hočevar in Franc Šabak, iz Straže pri Rogatcu Franc Paš, iz Rogaške Slatine pa Franc Slatinšek st., iz Zagorja pa Franc Kozmus, Venzl in Jože Bauer, iz Hrastnika Franc Vračun, Alojz Kellner in Jože Jager.

Vzdušje štrajkočih je bilo po naknadnih poročilih v vseh tovarnah vzorno. Pomoč je redno prihajala tako iz ORSJ iz Zagreba kot iz Borze dela in iz Internacionalne zveze steklarjev iz Amsterdama. Pomoč so nam nudile tudi druge stroke predvsem pa rudarji iz Hrastnika. Ti so štrajkujoče čestokrat preskrbovali s premogom.

Največjo pomoč pa nam je nudilo Konzumno društvo Rudarjev, steklarjev in kemičnih delavcev s tem, da so nam kreditirali minimalno prehrano. Poleg teh so bili tudi posamezni obrtniki in trgovci, ki so prav tako nudili pomoč, na kredit. Vendar pa ta pomoč ni kri-la vseh življenjskih potreb, zato so mnogi steklarji, predvsem pa tisti z velikimi družinami bili prisiljeni oditi v berije h kmetom.

Med samim štrajkom pa kulturno in politično delovanje ni usahnilo. Naši telovadci so pogostoma hodili na nastope izven kraja. Mladi Skojevci so često organizirali izlete v naravo ter med potoma obiskovali kmečke domačije in tam delili ali prodajali legalne ali pollegalne časopise in drugo literaturo. Skojevci so imeli tudi na skrbi v nočnih urah čuvati tovarno pred morebitnimi stavkokazi. Partijski sestanki so bili zelo pogosti in to zaradi vzdrževanja in dviganja morale štrajkujočih, posebno še v zadnjih trenutkih.

V času štrajka sta si vodstvi strokovne organizacije in strokovne podzveze mnogo trudili pri pripravljanju osnutka za nove kolektivne pogodbe. V ta namen sta bila

poslana na Češko tov. Vračun in Hočevar. Češkoslovaška se je takrat ponašala z najbolj modernim in naprednim načinom plačevanja v steklarski industriji. Vračun in Hočevar sta tako obiskovala večja števila steklarjev in prinesla s seboj več vrednostnih predlogov.

Iz primernih predlogov je strokovna organizacija izbrala najboljših osnov in jih prirojila svojim razmeram doma. Tako je nastal osnutek nove kolektivne pogodbe v kateri je bilo tudi vsebovano popolno odpravo krivičnega cehovskega sistema.

Na podlagi tega osnutka so se začela pogajanja, ki so bila sicer dolgotrajna in naporna. Kljub temu, da so bile obojestranske želje, da bi se stavka čimprej zaključila, se je Abel še vedno poizkusil izvleči iz te neizhodne zagate. Pogajanja ni mogel prekiniti, ker mu to ni bilo oblastveno dovoljeno. Znan je bilo, da je Abel imel mnogo naročila, zato so delavski pogajalci sotali neizprosni in niso odstopali od svojih zahtev. Končno je Abel le sprevidel, da z njimi ne more opraviti, je tudi klonil. Že dne 25. oktobra so se nadaljevala zaključna pogajanja, na katerih je Abel pristal na vse naše predložene zahteve. In tako je bila 28. 10. podpisana nova kolektivna in tarifna pogodba, s katero so steklarji in drugi delavci vseh Abelovih steklarjev pridobili naslednje:

1. Nobeden ni bil odpuščen iz dela, nihče reduciran, vsi bodo zaposleni.

2. Plače se niso znižale, pač pa so se zvišale na tisto višino kot pred redukcijo v Paračinu.

3. Sprejeta in podpisana je bila sploh nova tarifa za steklarske industrije Jugoslavije.

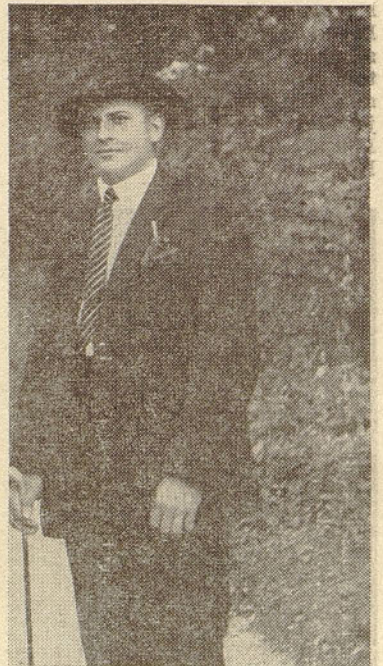
4. Po tej tarifi se uvede novo zaračunavanje, enostavnejše in manj prikladno za šikinacije kot v cehovskem sistemu.

5. Na nove tarife se določa 15% povišanje.

6. Po tej tarifi je določena minimalna plača vsakega steklarja. Ta plača znaša dnevno okrog 100 din.

Franc in Beno Jugovar, organizatorja strokovne organizacije in stavke steklarjev

Franc Lipovšek, organizator strokovne organizacije in stavke steklarjev

7. Dosedaj se je steklarjem priznal le produkt, ki je šel skozi brusilnico in je bil sposoben za trg, pri čemer je steklar izgubil okrog 25% svojega storjenega dela. Od sedaj naprej se steklarjem prizna že od peči stran ves produkt, razen pokvarjenega.

8. Po novi tarifi tudi prejšnja cehovska metoda, da mojster plačuje svoje pomočnike, pomožno osebe s tem, odpade. Od slej naprej plačuje mezde podjetje samo. Tako je za vselej odstranjen vir, da se med delavstvom poraja socialna baza, reformizma ali izkoriščanje delavca po delavcu.

S to kolektivno pogodbo so steklarji pridobili še od 3—8 dni letnega dopusta. V to so vključeni tudi drugi poklici kot npr.: profesonisti in brusilci.

Stavka je bila v veselje vseh stavkajočih zaključena dne 28. 10. 1928. leta.

Zopet so se začeli valiti sivi dimi iz vseh steklarjev. Zopet so steklarji in drugi delavci prišli za delo, toda to pot zares s posebnim zanosom in veseljem, saj smo zmagali!

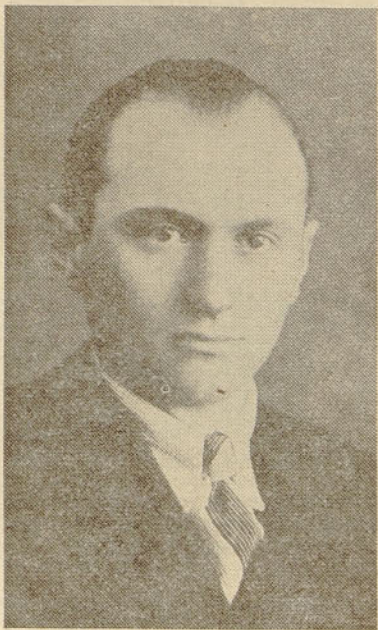
Če je bila sedaj ta veličastna zmaga v veselje vsem delavcem in njihovim svojcem po vseh steklarnah Jugoslavije, je hkrati bila neizbrisana sramota za nekatere stavkokaze, vohune in podrepanike Abela.

Po štrajku leta 1928, je prišla iz Zagorja v Hrastnik na delo še ena grupa steklarjev. Med temi je bilo nekaj talentiranih dramatikov in pevcev in to: Anton in Jože Kraus, Anton Laneger, Anton Rancinger, Jože Kastelic, Franc Bauer, Greta Vozel. Večina teh se je bila takoj vključila v dramsko ali pevsko sekcijo in tam začela delovati.

V dramski sekciji je bilo že pred tem zelo aktivno, saj so bila že uprizorjena razna dela kot npr.: Cankarjevi Hlapci, Pohujšanje v dolini Sentflorjanski, Kralj na Betajnovi in druga dela. Po prihodu teh, pa se je na splošno kulturno delovanje še bolj razmahnilo in popestrilo.

Že v letih 1929 in 1930 je dramska sekcija uprizorila Nušičevo Lokalna železnica, Čapekovo RUR, Milčinskijevo Ptički brez gnezda,

Novakovo Radikalna kura ter dva Pavla. Zadnji sta bili zelo zahtevni spevoigrji, pri katerih so sodelovali tudi pevci in instrumentalni orkester. Vse pevske in glasbene točke je naštudiral in vodil Peter Papp. Igre sta režirala Ivan Rancinger in Karl Saurič.

Anton Ranzinger, eden izmed takratnih komunistov steklarjev

Med mlajšimi zagorskimi steklarji je bilo tudi nekaj komunistov, na primer: Leopold Gršičer, Jože Drgan, Jože Kastelic in Anton Rancinger. Ti so se takoj vključili v skojevsko organizacijo pri steklarji in nadaljevali svoje politično delovanje v Hrastniku, zato se je kulturno in politično delovanje še občutneje razgibalo. Prav v tem razgibanem delovanju sta se nemalo odsvitali borbeno revolucionarno razpoloženje, ki ga je pogojevalo zmagovita zaključena stavka. Toda ta polet in razpoloženje naših množic ni ugajalo oblastem, ki so v njem videli, že resno nevarnost. Kajti, nacionalne in socialne zaostritve so se stopnjevale že v celi Jugoslaviji. To so dokazali tudi že predhodni dogodki v parlamentu samem, kjer so bili za strelji zloglasnih krvnikov ubiti hrvaški republikanski voditelji. Na obzoru pa se je že pojavljala nova gospodarska kriza, ki je te odnose še poglobila in zaostrovala. Da bi jugoslovanska buržuazija s kraljem na čelu zavrla ta revolucionarni elan ljudskih množic, ki so stremeli za socialno in nacionalno svobodo, posegla po najokrutnejšem orožju in uvedla vojno fašistično diktaturo.

Z uvedbo šestojanuarske diktature smo tudi mi občutili njen bič.

KPJ in SKOJ sta takoj stopila v akcijo. Od 12. na 13. januar je bila Pokrajinska konferenca SKOJ v Ljubljani. Na njej sta bila delegata Anton in Ivan Rancinger. Po tej konferenci so bili že raztrošeni letaki z antifašistično vsebino proti vojaški diktaturi. Tej akciji so sledile že prve racije in hišne preiskave pri komunistih in sindikalistih. 17. 1. 1929 pa so že bili aretirani Ivan in Anton Rancinger ter Anton Groznik iz Zagorja. Vsi trije so bili pripeljani v Ljubljanske zapore in tam odsedeli 3 mesece v preiskavi.

Prve hišne preiskave so bile v samski sobi št. 58 v stari koloniji. Naprej, pri tajniku strokovne or-

ganizacije Alojzu Kellnerju, odborku strokovne organizacije Viktorniku Maurerju, predsed. Svobode Francu Beitlu in režiserju dramske sekcije Karlu Sauriču.

Po zločinskem umoru Đure Đakovića in Haćimovića so bili spet izdani letaki. Sledile so nove hišne preiskave pri komunistih in levih socialistih, aretirani pa je bil Jože Perzel, ki je odsedel 3 meseca na preiskavah v celjskih zaporih. Še istega leta v jeseni je bil aretirani Aleš Kapla. Kapla je bil kasneje obsojen na 3 leta robije.

Zaradi nove aktivnosti in z vztrajnim izdajanjem letakov in pisanju proti Živkovičevi diktaturi, je prišlo do ponovnih aretacij in odgona na žandarmerijsko postajo v Trbovljah. Med odgnani so bili: Alojz in Ernest Pufler, Anton in Ivan Rancinger. Po pretepanju in dolgem zasliševanju so bili izpuščeni. Pri vseh teh so bile izvršene temeljite hišne preiskave. Za tem je sledil tudi izgon iz države komuniste Alojza Delpina (Đidija). Delpin je bil izgnan v Italijo zaradi aktivnega političnega delovanja v steklarni Hrastnik.

Julija 1930 je bila v Trbovljah okrožna konferenca SKOJ, na kateri sta bila delegata: Jože Drgan in Anton Rancinger. Konferenca je bila izdana in sledila je aretacija nešteti komunistov, med drugimi: Antona Rancigerja, Jožeta Drgana, Vilija Vreska, Franca Lebarja, Franca Majcena, medicinca Maksa

Ivan Ranzinger, eden izmed komunistov steklarjev

Strmeckija ter brata Franca in Jožeta Češnovarja. Brata Češnovar sta bila aretirana v vojski. Ta dva sta bila na procesu oproščena, medtem ko so drugi bili obsojeni: Vili Vreska, Franc Sotler in Franc Lebar na 18 mesecev zapora, Anton Rancinger, Jože Drgan in Franc Majcen na 10 mesecev zapora in Maks Strmecki na 7 let robije.

Z nastankom šestojanuarske diktature so bile prepovedane tudi delavske telovadne enote, katere je oblast smatrala za revolucionarno udarno formacijo.

Vse te aretacije, obsodbe, pregoni in izgoni in nenehne hišne preiskave so močno omajale in zrahljale ter redčile naše vrste, zaradi strahotnega terorja, so se nekateri povlekli iz ilegalne aktivnosti, zlasti še oženjeni z otroki. Na zadnje sta ostala le še aktivna Jože Just in Ivan Rancinger.

Zaradi prepovedi delavskih telovadnih enot je bilo v letu 1930 ustanovljeno delavsko planinsko

društvo »Prijatelj prirode«. Njen predsednik je postal Franc Beutl.

Organizacijo so ustanovili sicer socialisti, vendar pa nam v njo niso branili vstopa. Društvo je že v kratkem času postalo zelo masovno in razgibana organizacija. Na splošno so takrat ljudje zelo radi odhajali v planine in se tam predajali svoji sproščenosti.

Društveno povezovanje širših delavskih množic je odigralo zelo pomembno in pozitivno vlogo, kajti pod njegovim okriljem se je odvijalo nadaljnje politično delovanje. Kar ni bilo več mogoče storiti v nižini, to je uspelo na masovnih izletih po gorah. Tudi s kmeti je bilo tedaj enostavnije postavljeni kontakt. Take masovne izlete smo dobro izkoriščali za ilegalna srečanja s tovariši iz daljnih okolij, čisto pa s Trboveljčani in Savinjščani na Mrzlici in Kalu.

Z nastankom splošne gospodarske krize v letu 1930 je prišlo tudi v steklarni Hrastnik do zmanjševanja obratovanja. Abelova namera je bila, da odpusti večje število napredno mislečih delavcev, da bi na ta način omilil skrajšano zaposlitev. Tej nakani se je odločno zoperstavilo vodstvo strokovne organizacije. Pod vplivom SKOJ in bivših partijev, je bila izvedena borbeno demonstracija pred upravnim poslopjem z zahtevo: »Vsi delati, ali nihče!« Rezultat te demonstracije in odločna intervencija sta preprečila, da ni Abel uspel izvesti svojih namer.

Obratovanje se je skrajšalo na 14 dni na mesec, kasneje le na 6 ur v istem obdobju.

Ves čas skrajšanega obratovanja je Abel poskušal izvajati pritiske s tem, da je kršil kolektivno pogodbo, zvišal norme, s tem znižal tarifne postavke za celih 10 %, kar je še bolj poslabšalo že tako slabe življenjske pogoje delavstva.

Kljub temu da je bila strokovna organizacija še kar precej močna, v samem podjetju ni bila v stanju se odločneje zoperstaviti Abelovim nameram. Kajti gospodarska kriza je bila že na vrhuncu in pred vrati podjetja je stala armada brezposelnih.

Ta kriza se je zelo močno odražala prav v steklarski industriji. Ker pa Abel ni hotel zmanjšati lastnega dobička, je vse breme krize zvalil na hrbte delavcev.

Kljub neugodnemu položaju pa so se v tem času vršile razne intervencije od strani strokovne organizacije in obratnih zaupnikov, da bi ta neznosni položaj omilili in prišli do večjega zasluzka ali podpore v finančnem ali materialnem pogledu.

S predhodno navedbo o odpustih večjega števila delavcev se je vršil sestanek strokovne organizacije. Skojevci in bivši partijci so odločno zahtevali, da se gre ponovno pred upravno poslopje intervenirati. Namreč, Abel je ravno v tem času izrazil nezaželenost podružničnega tajnika Kellnerja, da bi prisostvoval pri pogajanjih. To je povzročilo med delavstvom veliko razburjenje. S to potezo je hotel Abel zadati smrtni udarec razredni strokovni organizaciji in njenemu levemu krilu. O tej nameri so bile obveščene tudi ženske v koloniji, ki so se na mah pridružile demonstraciji pred upravnim poslopjem. Uspeh te demonstracije je bil ta, da je Abel

moral še naprej upoštevati kolektivno pogodbo in da ni mogel sam izvršiti redukcij brez predhodnega obvestila razredne strokovne organizacije in obratnih zaupnikov.

Glede skrajšanja obratovanja pa je obljubil, da bo pomagal kolikor bo v njegovj moči.

Kot prvo pomoč je nudil nekaj škart stekla in porcelana, ki se je razdelilo med delavstvom. Kasneje je dal še nekaj moke in druga živila.

Od te demonstracije naprej je Abel zopet upošteval strokovno organizacijo in obratne zaupnike.

Kljub temu, da se je v vodstvo obratnih zaupnikov zrnil človek, ki je hotel mimo sklepov strokovne organizacije in masovnih sestankov delavcev, na demagoški način izpodnesti te sklepe in podpisati sporazum z Abelom na škodo steklarskega in ostalega delavstva.

V času borbenega razpoloženja je Abel vselej poskušal najti šibke točke med voditelji. Stremu-hi so mu kaj radi nasadali in se mu udinjali. Take ljudi je Abel rad privilegiral, jim nudil možnost boljših zaslužkov in celo položaj. (Primer: Brnjaz Franc leta 1927 in Bauer Maks leta 1932.)

Sedaj se je bil javil tretji stremuh, ki je za hrptom strokovne organizacije konferiral z Abelom v škodo strokovni organizaciji in delavstvom nasploh. Toda vodstvo strokovne organizacije je pa se ni dalo zместi in so vztrajno in odločno nadaljevali borbo za obrambo pridobljenih pravic.

Ker se je krizno stanje iz dneva v dan slabšalo in je proti koncu leta 1931 in začetku leta 1932 doseglo že vrhunec, so se plače steklarjem znižale za celih 20 %, je strokovna organizacija prek svoje strokovne zveze sklicala 14. in 15. januarja 1932 posvet o neznosnem položaju, med zastopniki strokovne organizacije in obratnih zaupnikov ter zastopstva podjetja v Beogradu.

Jože Just, eden izmed takratnih komunistov steklarjev (slikano na robiji)

Na tem posvetu je Abel obljubil, da se bodo vršile redukcije mezd le v manjši in neznatni meri. Toda kljub tej obljubi je že 20. februarja postavil zahtevo za znižanje mezd za 30 %. V ta namen je bil v Hrastniku sklican masovni sestanek delavcev, na katerem je bila izglasovana naslednja resolucija.

RESOLUCIJA

Delavstvo, zbrano na sestanku podružnice strokovne zveze delavcev Jugoslavije v Hrastniku, je po poročilih obratnih zaupnikov, katere je podjetje obvestilo, da namerava kljub temu da se se je na anketi in razgovoru z delavskimi zastopniki v Beogradu dne 14. in 15. januarja od strani obljubilo, da se bodo mezde reducirale le v manjši in neobčutni meri, postavilo zahtevo za 30 % znižanje mezd.

To zahtevo je podjetje ponovno postavilo 20. februarja 1932.

Delavstvo take predloge odločno odklanja, ker je ponovno znižanje mezd neutemeljeno, ker so že tako bile mezde steklarskemu delavstvu znižane za 20 % v letu 1931.

Steklarsko delavstvo je zaradi brezposelnosti, ki traja že mesece in mesece, strahovito prizadeto, znižanje mezd po mesecih stradanja pa je za steklarsko delavstvo in njihove družine katastrofalno, ker jim je s tem odvzeta vsakršna možnost za skromno preživljanje.

Z ozirom na navedeno, naprosamo steklarski delavci vse merodajne činitelje, da posežejo tu vmes in da ne dopuste, da podjetje ta svoj načrt izvede.

Ta resolucija je bila s podpisom predsednika strokovne organizacije Francom Beutlom in tajnikom Alojzom Kellnerjem odpisana na Bansko upravo in Delavsko zbornico v Ljubljani dne 3. 3. 1932.

Z ozirom, da je februarja 1931 odšel Rancinger Anton na šolanje v Moskvo in Drgan Jože na delo v Paračin, sta Just in Rancinger Ivan tesneje navezovala stike z mlajšimi simpatizerji SKOJ. Tako je bila že istega leta zopet osnovana celica mladih skojevcev, v kateri so bili vključeni: Maurer Vili, Pivec Jože, Pufler Ernest in Jeran Franc.

Isto leto je bila na pobudo mladih steklarjev ustanovljena nova glasbena sekcija Svobode II, to je godba na pihala. Tudi ta godba je bila osnovana z izdatno finančno pomočjo razredne strokovne organizacije steklarjev v Hrastniku.

Torej kljub težkim in domala neznosnim razmeram, redukcijam obratovanja in redukcij mezd, je zavednost steklarskih delavcev bila na takšni višini, da je iz lastnih sredstev nabavila vse potrebne instrumente. Strokovna organizacija je kreditirala denar za nabavo teh instrumentov, godbeniki pa smo ta denar vračali iz lastnih žepov.

Ta godba, ki je pozneje postala ponos steklarskih delavcev, je s pridnim vadenjem in zagnanim veseljem že v kratkem času svojega obstoja dosegla nadvse zavidljive uspehe.

Vzporedno z navedenim datiramo tudi posebne večerne šole za izobraževanje delavcev.

Na predlog strokovne organizacije in Svobode je ta šola organizirana v deški osnovni šoli med zimskimi meseci 1931 in 1932. Namen šole je bil, da se na poljuden način seznanijo širši krog delavcev z razvojno teorijo Marxa in Engelsa.

Teme in predavatelji šole:

1. dr. Tuma — Nastanek sveta in nastanek religije,

2. dr. Liker — Fevdalizem,
3. prof. Teply — Politična ekonomija in dialektični materializem,

4. Filip Uratnik — Socialna zakonodaja,

5. Brdajs — Dvojno knjigovodstvo — ali pa Amerikanski žurnal,
6. Viktor Režen — Novinarstvo,
7. dr. Jelenc — Zgodovina delavskega gibanja — po Beru.

Ta večerna šola, ki so jo obiskovali poleg steklarskih in kemičnih delavcev tudi rudarji, je obrodila zavidljive uspehe.

Med obiskovalci te šole sta Just in Rancinger tudi raztrosila letake z antirežimsko vsebino.

Karla Sauriča, Franca Godiclja, Ignaca in Martina Jerana, Franc Jeran pa je že bil na orožniški postaji.

Na večer so nas vklebili v verige po dva in dva skupaj in po sredi še potegnili dolgo verigo, na koncu je bil privezan Jože Just.

Ko so aretirane pripeljali na železniško postajo, so bili tam zbrani svojci aretiranih in večje število delavcev in pred poslopjem glasno demonstrirali proti aretaciji in nečloveškemu ravnanju žandarjev.

Vse aretirane so strpali v vagon in v spremstvu šestih orožnikov z

Na tem procesu smo bili obsojeni: Rancinger Ivan in Just Jože na 2 in pol leti robije, Maurer Vili na 2 leti robije, Ernest Pufler in Pivec Jože na 1 leto zopora in Franc Jeran na 5 mesecev.

Na samem procesu je prišlo tudi do incidenta med Maurerjem in Jeranom ter žandarjem Urlepom. Maurer je ostro ugovarjal lažnim izjavam, zato je bil obsojen namesto na 18 mesecev na 2 leti. Maurer, Pivec, Pufler in Jeran so kazni odsedeli v celjskih zaporih, medtem ko so Jožeta Justa in Ivana Rancingerja odpeljali v mariborske zapore in od tam v Sremsko Mitrovico.

Just in Rancinger sta bila v Mitrovici zaradi demonstracij zapornikov, ki so se borili za izboljšanje neznosnih življenjskih pogojev v zaporu, ponovno obsojena na dodatno kazni dveh let.

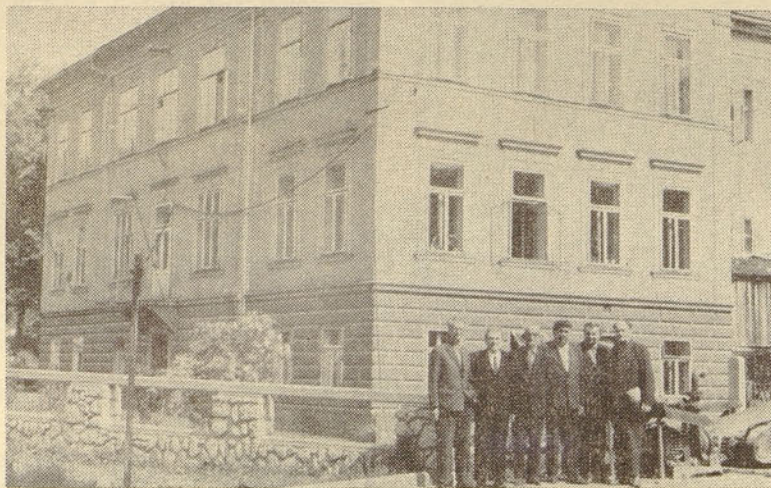
S to aretacijo in obsodbo je bil ponovno zadan težak udarec političnemu delovanju pri Steklarni Hrastnik.

Za sam proces sta poslala denarno pomoč tudi brata Pufler iz Nemčije. Kellner pa je zastavil svoje borno pohišstvo pri Konzunem društvu, da je dobil posojilo za plačanje odvetnika.

V zaporu sem imel priložnost spoznati skupino zaprtih komunistov iz Savinjske doline. Med drugim Slavka in Vilija Šlandra, brata Turka in brata Hribarja, trgovskega pomočnika Koželja in Pikelnja iz Zalca. Spoznal sem tudi duhovnika Šmona, ki je z večjo skupino opozicijskih klerikalcev sedel v Starem Piskru.

Svoj zapor sem zelo intenzivno izkoristil za prebiranje knjig, časopisov in revij. Kellner Alojz mi je pridno prinašal knjige iz knjižnice Delavske zbornice iz Ljubljane. Prebiral sem redno tudi revijo Svoboda in časopis Delavec. V neki številki Delavca sem zasledil članek izpod peresa Franca Leskoška-Luke, predsednika strokovne komisije. Luka je v tem članku pisal o zamislih tako imenovanih mladinskih sindikatov, ki bi jih kazalo ustanoviti v samih razrednih strokovnih organizacijah. Ta članek me je zelo navdahnjal, zato sem o njem mnogo razmišljal.

Ko sem prišel leta 1934 — v septembru iz zapora, me je kar nekam obsedla misel, da bi prav takšno organizacijo poskušali ustanoviti v Steklarni Hrastnik. Ker nisem bil sprejet na delo,

Deška šola v kateri so bila predavanja o teoriji marksizma

Leta 1932 junija meseca je v godbi na pihala prišlo do prvih resnih trenj. Zakrnelo vodstvo godbe se je postavilo na stališče, da bi Abel postal njih zaščitnik. Temu so nekateri mlajši godbeniki ostro nasprotovali. Ti mladi godbeniki z Maurerjem na čelu, so na razširjeni seji dokazali, da je pravi zaščitnik godbe prav razredna strokovna organizacija, ki je omogočila, da je ta sploh mogla nastati. To trenje so nekateri člani vodstva izrabili in Maurerja naznanili oblastem. Maurer je bil aretiran in odpeljan v zapor v Laškem. Med preiskavo so žandarji zaplenili tudi lovsko puško, ki je bila last očeta Maurerja. Maurer je odsedel 14 dni v preiskavi, ko je prišel domov, se ni več vračal k godbi, ampak sta on in Papp Franci iz protesta prestopila k rudniški godbi.

Od marca do konca avgusta so se redno pojavljali letaki, raztreseni na vsem območju Hrastnika. To je bilo delo že mlajše generacije.

Na celične sestanke je pogosto prihajal Just, ki je bil po partijski liniji zadolžen delovati z mladino. Just je prinašal razni ilegalni material, letake in brošure, ki smo jih skojevci dosledno raztrosili ali predajali v roke zaupnim ljudem. Material so shranjevali pri Francu Jeranu v Podkrnicah. In ko je ta bil po opravljeni akciji izdan od soseda, je na pritisk žandarjev klonil in povedal za vsa imena ljudi, s katerimi je imel stike. Zaradi tega smo bili izdani vsi skojevci in ostala dva partijca. Še istega dne so žandarji napravili večjo racijo in med drugim aretirali: Ivana Rancingerja, Jožeta Justa, Vilija Maurerja, Ernesta Puflerja, Jožeta Pivca, Alojza Kellnerja, Franca Beutla, Alojza Abrama,

nasajenimi bajoneti odpeljali v zapor v Laško.

Na intervencijo Karla Malovrha, Lovra Jakomina in še nekaterih iz delavske zbornice v Ljubljani, je bila po 21-dnevni preiskavi večina aretiranih izpuščena. V zaporu so ostali le še: Just Jože, Maurer Vili, Pufler Ernest, Pivec Jože in Jeran Franc.

Med izpuščenimi sta bila tudi Kellner in Rancinger, ki sta nam nudila potrebno pomoč.

Poleg naših svojcev, ki so nam nudili izdatno pomoč, se je nekega dne oglasil v zaporu tudi takratni poslanec prof. Paulič. Po daljšem razgovoru nam je dal vsakemu po 100 din pomoči. Po 6 tednih bivanja v Laškem smo bili premeščeni v celjske zapore (Stari Pisker). Tam se nam je kmalu pridružil spet ponovno aretirani Ivan Rancinger.

Februarja leta 1933 se je vršil javni proces proti obtoženim. Naš branilec je bil dr. Tuma iz Ljubljane.

Slika iz kasnejših časov prikazuje naša ilegalna sodelovanja na Špicbergu

sem prosti čas izkoriščal za navezovanje stikov z bivšimi skojevci in partijci. Zavedal sem se, da je možno takšno organizacijo organizirati le s pomočjo nekega političnega aktiva. Zastavil sem si nalogo organizirati celico. Kmalu mi je uspelo pridobiti za sodelovanje tov. Jožeta Kastelica, Jožeta Vidmarja in Ivana Komlanca. Ustanovili smo celico in začeli delovati. Naša prva naloga je bila pobiranje pomoči za preostale robijaše v Mitrovici. Akcije so zelo dobro uspevale in zbrani denar smo redno pošiljali prek svojcev zaprtim v Mitrovico.

lo dovolj posluha za te mladince, in vodstvo strokovne organizacije je znižalo članarino na polovico. S to potezo so se mladim odprla vrata v organizacijo. Kmalu zatem, ko je v organizacijo že pristopilo število mladih, je bil sprejet tudi sklep o samostojni mladinski organizaciji.

Na prvem sestanku mladinske strokovne organizacije smo izvolili svoj odbor, ki so ga sestavljali predsednik, tajnik in blagajnik. Predsednik je postal Dralc Franc, tajnik Kastelic Jože in blagajnik Peršič Franc. Ustanovitev mladinskega sindikata pri Steklarni Hrastnik je bil tako edinstven u-

blematiki širom Slovenije in Jugoslavije. Iskali smo legalne forme aktivnega delovanja z mladino v vseh obstoječih organizacijah.

Po tej razpravi, na kateri so bili nanizani problemi mladih, na splošno njih organiziranje, se je kot primer pravnega delovanja povzdignila hrastniška skojevka organizacija, ki je uspela mobilizirati in aktivizirati širok krog mladih ljudi v samostojni strokovni organizaciji, ki je bila formirana pod okriljem razredne organizacije. Vse te okolnosti našega pravnega delovanja so nam omogočile, da smo lahko masovno pripravljali mladino na predstoječi zlet Svobod v Celju, na katerem smo družno z drugo mladino Slovenije in Hrvaške dali duška zahtevam po demokratizaciji.

Leta 1936 je Pokrajinski komite SKOJ začel izdajati legalni mladinski časopis »Mlada pota«. Ta list je že v kratkem času postal mobilizator mladine širom Slovenije. Prek tega časopisa se je mladina seznanila s problematiko iz vseh krajev Slovenije. Da bi se mladina še bolj povežala med seboj, smo pristopili k or-

ganiziranju kolportajznih odborov. Ti kolportajzni odbori so imeli nalogo širiti naš list.

Ta list je veliko pripomogel, da smo v sami mladinski strokovni organizaciji ustvarili pravo borbena vzdušje. Še več! To vzdušje je bilo prenešeno tudi v kulturno organizacijo Svobode in športni klub, saj so tudi tam obstajali že ti kolportajzni odbori.

S tem razvojnimi delovanjem mladih pri Steklarni Hrastnik in z nastankom mladinske strokovne organizacije so se na mah začeli kopiciti nešteti pereči problemi.

Znano nam je, da nam uspešna generalna stavka steklarjev Jugoslavije v letu 1928 še ni povsem razrešila problemov mladih zlasti pomožnih delavcev. Izkoriščanje in zoperstavljanje mladih je še vedno bilo občutno. Tudi šikaniranje in pretepanje ni bilo redko. Vse to je dalo mladinski strokovni organizaciji pobudo, da je v danem trenutku povedla te mlade ljudi v odločilni boj za njihove pravice. Tako je sledila stavka mladine, ki je opisana v prilogi »GLAS MLADIH«.

Po spominu Ivana Ranzingerja in Vilija Maurerja

KONGRES S. D. S. Z. J. V. CELJU 6. IN 7. IX. 1937

Na kongresu SDSJZ so sodelovali: Alojz Kellner, Franc Beuti, Joži Jager, Franc Lipovšek, Kristl Strašek in Engelbert Weinberger

Ker v Hrastniku nismo mogli vzpostaviti nobene zveze, ker razen našega aktiva ni obstajal noben politični aktiv, smo iskali zvezo s Trbovljami in Zagorjem. S Trbovljani smo kaj hitro dobili kontakt in to prek Franca Salamona in Alojza Hohkrauta. Z Antonóm Groznikom iz Zagorja pa nas je povezal Karl Poljšak iz Zagorja. Poljšak je bil soboslikar in je občasno delal tudi v Hrastniku.

S svojim delovanjem pri pobiranju rdeče pomoči smo prišli nujno v kontakt z mladino. Iz teh stikov in razgovorov nam je kmalu uspelo vzpostaviti novo celico z mlajšimi somišljeniki. V to celico so bili vključeni: Rancinger Jože, Knez Alojz, Šlenc Gustl in Komlanec Nace. S pomočjo tega aktiva smo začeli uresničevati zamisli o tako imenovani mladinski strokovni organizaciji. Da bi pa to zamisel sploh lahko uresničili, je bilo nujno, da se predhodno vključimo v razredno strokovno organizacijo večje število mladih, zato smo brezpogojno zahtevali, da se sleherni skojevec in simpatizer mora včlaniti v strokovno organizacijo. Bilo je mnogo težav s prepričevanjem, kajti ti mladi ljudje niso mogli doumeti, zakaj bi bilo potrebno, da se vključijo v razredno strokovno organizacijo, iz katere bo pozneje nastala mladinska strokovna organizacija. Kljub vsem težavam smo uspeli te mladince prepričati, da so se le včlanili. Ker pa je bila članarina v strokovni organizaciji zelo visoka, so se ti mladinci začeli upirati plačevanju članarine z ozirom na njihove skromne zaslužke. Kastelic Jože je bil zadolžen iznesti na odborovi seji predlog za znižanje članarine za mladino. Vodstvo strokovne organizacije s Kellnerjem na čelu je ime-

spelj primer v celi Sloveniji. Kaj več o tem bomo zapisali v nadaljevanju o mladinskem gibanju v Hrastniku.

Med tem časom je bila formirana že tretja celica in mestni komite. V tretji celici so bili vključeni: Pivec Jože, Kolar Oskar in Pušnik Franc. V komiteju smo bili: Kastelic Jože, Pušnik Franc in jaz. Meni je bilo zaupano sekretarstvo. Ker na rudniku še vedno ni obstajal politični aktiv, je mesto za rudnik v komiteju zasedel Pušnik Franc, ki je delal v brusilnici Steklarne Hrastnik.

Z razširjenim političnim aktivom se je delovanje v mladinski strokovni organizaciji še bolj razširilo in utrdilo. V tem času smo že tudi vzpostavili zvezo s Pokrajinskim komitejem SKOJ v Ljubljani. Zvezo nam je omogočil Rancinger Anton, ki je prišel iz Moskve kot inštruktor k PK SKOJ za Slovenijo. S to zvezo nam je bilo delo olajšano, ker nismo bili več prepuščeni sami sebi. Zdaj smo prejemali že direktive za konkretne akcije direktno od PK SKOJ iz Ljubljane. V istem času se je pojavila v Hrastniku tudi Lidija Sentjura. Lidija je prišla iz zapora in je bila absolventka robije in nam je bila v tem času zelo dobrodošla. Pri navezovanju stikov z njo, ni bilo težav, tako smo jo kar hitro vključili v komitej in začela je zelo intenzivno in tvorno delovati.

Še istega leta je bila Pokrajinska skojevka konferenca v Franciškanski cerkvi v Ljubljani. Na konferenci smo bili tudi delegati iz vseh treh revirjev. Iz Zagorja je bil Poljšak Karl, iz Trbovelj Ocepek Alojz in iz Hrastnika Maurer Vili.

Na tej konferenci smo razpravljali predvsem o mladinski pro-

Iz dela organov upravljanja

SKLEPI

ki so bili sprejeti na II. rednem zasedanju odbora za poslovno politiko, dne 8. 8. 1978.

Pod prvo točko dnevnega reda je odbor obravnaval sklepe, ki so bili sprejeti na I. redni seji in sprejel naslednje:

Odbor za poslovno politiko je sklenil, da mora komercialna služba zagotoviti ustrezne kartone oziroma embalažo istočasno s planom proizvodnje določenih steklenih izdelkov.

1. Sklep odbora za poslovno politiko je bil, da se na tehnični konferenci konkretno pristopi k izpolnjevanju zadanih ciljev glede formiranja ene do dveh brigad za izdelavo kvalitetnejšega dekoriranja razsvetljalnih teles ter sitotiska.

2. Hkrati se izdelajo konkretni predlogi za samostojne programe v OZD 2, kakor tudi v TOZD 3 glede kvalitetnejšega dekoriranja razsvetljalnih teles ter sitotiska.

3. Vzporedno pa se s predstavniki »Sijaja« Hrastnik v okviru poslovne skupnosti pristopi k urejanju dohodkovnih odnosov pri skupnih nastopih na tržišču.

4. Rok izvršitve naloge je 2 meseca!

Odbor za poslovno politiko je ponovno sklenil, da mora komercialni sektor izdelati pregled neto prodajnih cen gotovih izdelkov po državah v katere izvažamo in ob upoštevanju vseh stroškov.

Pregled naj se izdelata za 4–5 tipičnih izdelkov s tem, da se za posamezne kupce navede obseg prodaje.

Poročilo podati v roku 7 dni — zadolžen ing. Jože Tušar, vodja komercialnega sektorja.

Gospodarsko planski sektor se ponovno opozarja, da mora v bodoče do 30. v mesecu izdelati poročila o uspehu poslovanja posa-

meznih temeljnih organizacij združenega dela v preteklem mesecu.

Glede na neizvrševanje sklepov odbora za poslovno politiko so člani odbora za poslovno politiko sklenili, da se v navedenih primerih uvede disciplinski postopek proti vsem, ki sklepov pravočasno ne izvršijo.

1. Glede na sklep odbora za poslovno politiko o izdelavi osnov in meril za ugotavljanje delovne uspešnosti vodilnih delavcev, je bil izdelan predlog ugotavljanja kolektivne uspešnosti posameznih organizacijskih ali funkcionalnih enot in kot reprezentativni primer osnov in meril za ugotavljanje kolektivne delovne uspešnosti posameznih organizacijskih ali funkcionalnih enot in kot reprezentativni primer osnov in meril za ugotavljanje kolektivne delovne uspešnosti skupnih služb, s katerimi so bili seznanjeni vodje sektorjev in temeljnih organizacij.

2. Vodje temeljnih organizacij združenega dela se zadolžijo, da podajo poročila glede izdelave predlogov kolektivne delovne uspešnosti za TOZD.

3. Rok za predložitev poročil je 1. 9. 1978!

Pod drugo točko dnevnega reda je odbor obravnaval poročilo o poslovanju delovne organizacije za obdobje januar—junij 1978.

Sprejeti so bili naslednji sklepi: Odbor za poslovno politiko zadoljuje kadrovska služba, da glede na analizo števila zaposlenih v DO Steklarni Hrastnik, v letošnjem letu ne zaposluje dodatnih delavcev.

1. Izdelati kvalitetnejše prikaze o uspehu poslovanja po posameznih TOZD tako, da je jasno razvidna primerjava doseženih rezultatov in planskih ciljev.

2. Plansko analitska služba mora v bodoče pripraviti vsakomesečno primerjavo doseženih rezultatov s planom ter opozoriti odbor za po-

(Nadaljevanje na 11. strani)

Upokojili so se

V teh dneh je odšel v zaslužen pokoj naš sodelavec steklar Karl BIZJAK rojen 29. 10. 1928. v Idriji. Karl izhaja iz številne rudarske družine. Ekonomska kriza je družino Bizjak leta 1931. pripeljala v Senski rudnik Srbija. Tu pa niso ostali dolgo, že leta 1934 so se preselili v Paračin, vsi otroci so se pa zaposlili v Steklarni Paračin.

V letu 1943 se je Karl Bizjak s 14 leti zaposlil v Steklarni Hrastnik, kot odnašalec stekla. Veselje do steklarskega poklica mu je omogočilo hitro napredovanje.

Takoj po končani vojni, ko je najbolj primanjkovalo delavcev, predvsem kvalificiranih steklarjev, je tudi Karl napredoval za pomočnika v brigadi Alojza Ovnik na Wolf stroju. V tej brigadi je delal nekaj let.

Teško delo na Wolf stroju je močno zrahljalo zdravlje Karlu, vendar je vzdržal.

Leta 1954 je Karl ponovno napredoval in to za brigadirja na kiko stroju. To delo je opravljal uspešno vrsto let.

V zadnjih letih pa se mu je zdravstveno stanje toliko poslabšalo, da je moral brigadirsko mesto prepustiti svojemu mlajšemu sodelavcu.

Pridnost, veselje do steklarskega poklica svojih prednikov mu je omogočila hitro napredovanje, kmalu je postal krogličar, že leto dni kasneje pa je pri očetu Edvardu Stoklasu postal pomočnik pri skupini vrtnanje.

Tako kot vsi njegovi vrstniki je bil tudi Ivan mobiliziran v nemško vojsko. Takoj po končani vojni pa se je ponovno zaposlil v steklarni Hrastnik.

Z delom je zopet pričel v brigadi svojega očeta Edvarda. V naslednjih letih ga srečujemo v različnih brigadah, tam pač, kjer so bile potrebe.

Ivan Stoklasa je postal leta 1967 brigadir pri skupini RDBO-opal. Svoje bogate izkušnje je zelo rad prenašal na mlajši steklarski kader, saj se je pod njegovim strokovnim vodstvom izučilo nešteto pomočnikov, ki danes uspešno nadaljujejo njegovo delo.

Ko odhaja Ivan Stoklasa po domače Johan v zaslužen pokoj mu

Iz dela organov upravljanja

(Nadaljevanje iz 10. strani)

slovno politiko na odstopanja po posameznih elementih plana.

3. Gospodarsko planski sektor mora izdelati analizo opravljenih nadur v posameznih TOZD po organizacijskih ali tehnoloških enotah v DSSS po sektorjih ter primerjavo s planom 1978 ali z letom 1977.

4. Plansko analitska služba je zadolžena, da najkasneje do 1. v mesecu izdela operativni mesečni plan proizvodnje, prodaje in stroškov po posameznih TOZD.

5. Zadolžuje se odbora za gospodarski plan v TOZD in v DSSS, da bolj dosledno izvajata določbe sprejete v samoupravnih splošnih aktih glede upravičenosti opravljanja dela v podaljšanem delovnem času.

6 Odbor za poslovno politiko se strinja s popisom nedokončane proizvodnje v TOZD I., TOZD II. in TOZD III., ki naj se opravi do 30. 9. 1978.

Odbor za poslovno politiko ponovno zadolžuje vodjo komercialnega sektorja ing. Jožeta Tušarja, da se mora dosledno izvajati dogovor o prenosu izvoznih poslov v Poslovno skupnost Hrastnik-Jugometal.

Pod tretjo točko dnevnega reda je odbor obravnaval poročila o izvršenih službenih potovanjih v tujino. Sprejeti so bili naslednji sklepi:

1. Odbor za poslovno politiko opozarja, da je bilo potovanje v ZR Nemčijo opravljeno brez vednosti odbora, kakor tudi ne v skladu s sklepom odbora z dne 1. 6. 1978 s katerim se določa, da se v bodoče udeležujeta poslovnih potovanj v tujino vedno po dva predstavnika in sicer eden iz komercialnega sektorja in eden iz TOZD na katerega se problematika nanaša.

2. S tem v zvezi se opozori, da se v bodoče taka potovanja ne bodo potrdila.

3. Gospodarsko računski sektor pa se s tem v zvezi opozarja, da brez odobritve odbora za poslovno politiko ali direktorja DO ne sme dvigniti deviz za potovanja v tujino.

Odbor za poslovno politiko predlaga, da se pri izdelavi plana za leto 1979 planira tudi službena potovanja v tujino glede na število predvidenih dni njenih udeležencev.

Odbor za poslovno politiko je sklenil, da se do 1. 9. 1978 izdela konkretne predloge o kvalitetnejšem dekoriranju steklenih izdelkov

z upoštevanjem razširitve sanacijskega programa.

Predloga izdelati na tehnični konferenci in jih predložiti v obravnavo odboru za poslovno politiko.

Pod četrto točko dnevnega reda je odbor obravnaval predlog dela in pristojnosti odbora za poslovno politiko. S tem v zvezi je bilo sklenjeno naslednje:

Kadrovsko-splošna služba se zadolži, da v samoupravne splošne akte vnese pregled nalog in pristojnosti odbora za poslovno politiko glede enotnega poslovanja in nastopanja delovne organizacije Steklarne Hrastnik.

Hkrati pa se pristopi k izdelavi POSLOVNIKA O DELU IN PRISTOJNOSTI odbora za poslovno politiko v okviru temeljnih organizacij združenega dela in delovne organizacije, da se podrobno opredeli vloga odbora za poslovno politiko na nivoju delovne organizacije.

Odbor za poslovno politiko predlaga delavskim svetom v TOZD, da se določi del sredstev iz sklada skupne porabe DSSS, v zvezi z reševanjem vlog za finančno pomoč pri organiziranju raznih proslav in drugih oblik javnega življenja, glede na to, da odbor za poslovno politiko nima sredstev, kakor tudi ne pristojnosti.

Predlog naj se realizira v letu 1979.

Pod peto točko dnevnega reda je odbor obravnaval razne predloge oziroma ostalo problematiko ter sprejel naslednje sklepe:

Odbor za poslovno politiko je sklenil, da se pooblasti Poslovno skupnost Hrastnik-Jugometal, da sklene pogodbo z »INTERIM-PEXOM« glede izvoza naših izdelkov z znakom olimpijskih iger v Sovjetsko zvezo.

Odbor za poslovno politiko se strinja s predlogom Poslovne skupnosti Hrastnik-Jugometal, da se v Hrastniku organizira sestanek vseh predstavnikov »Jugometala«.

Odbor za poslovno politiko je sklenil, da se izplačuje planska vrednost točke toliko časa, dokler bo to v skladu z rezultati poslovanja.

Odbor za poslovno politiko je sklenil, da se mora za leto 1979 izdelati PLAN DOPUSTOV in ga sprejeti istočasno s PLANOM ZA LETO 1979.

Predsednik odbora za poslovno politiko
Adi Zaletel, I. r.

Kljub vsem tegobam in težavam, predvsem zdravstvenim, pa je Karl vzdržal na delovnem mestu steklarja do svoje redne upokojitve dne 1. 9. 1978, ko je bil starostno upokojen.

Karl Bizjak je eden od redkih naših delavcev, ki je vso delovno dobo prebil v Steklarni Hrastnik.

Za njegovo vestno delo se mu zahvaljujemo in mu želimo še veliko let zdravja v zasluženem pokoj.

Ivan STOKLASA se je rodil 23. 11. 1926 leta v Hrastniku. Izhaja iz zelo številne steklarske družine.

Po končani osnovni šoli se je kot 14-letni deček zaposlil 25. 11. 1940 v steklarni Hrastnik. Slabe socialne razmere v tistih časih so tako mladega pripeljale v podjetje.

Njegova prva zaposlitev je bila odnašalec stekla, na tem delovnem mestu prične vsak, ki se je odločil za težak steklarski poklic.

želimo še mnogo zdravja in osebne sreče v krogu svojih domačih. Ivan je bil upokojen 16. 6. 1978.

Uredništvo

Stab MDB. steklarji YU

ZAHVALA

Podpisana bi se rada po tej poti zahvalila vsem mojim nekdanjim sodelavkam in sodelavcem v komerciali za ganljivo slovo in krasno darilo, s katerim ste mi izkazali vašo pozornost. Še enkrat iskrena hvala!
Tatjana Zupančič

PREKLIC

Preključujem neresnične trditve, ki sem jih izrekel nasproti Francu Kajiču in se mu zahvaljujem, ker je odstopil od tožbe.

Rok Markovič
TOZD II

